Cumhuriyet

6 AĞUSTOS 1984

SİYASET 84

PARASIZ EK 31

Reagan'ın Armageddon beklentisi

10

4 *Özal'ın 2. Doğu Seferi*

5 *HP'de ya herro ya merro*

6 *TRT'nin son programı: Arıza*

7 *Polonya'da 40 yıllık muhalif dergi*

8 *Dansta break fırtınası*

12 *Duvarlar ve sloganlar*

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

Müteahhitlere beş kuruş borcumuz yok.

CAHİT ARAL
Sanayi ve Ticaret Bakanı

●

Daha birkaç gün evvel beni ve genel başkan yardımcısı arkadaşlarımı Niğde'de büyük törenlerle karşılayanlara fiyatlarının ne olduğunu sormak lazımdır.

TURGUT SUNALP
MDP Genel Başkanı

●

Harika Avcı'nın benim yerimi alabilmesi için bir fırın ekmek yemesi lazım. Bir fırın ekmeği yesin ondan sonra konuşsun.

EMEL SAYIN
Ses sanatçısı

●

Görüldüğü gibi ne yatırım, ne emek, yüksek faiz karşısında dayanabilecek durumdadır? Sanırız bu gerçek, sosyo - ekonomik kavramların kargaşa içine düşmesinin bir sebebidir.

MEHMET BARLAS
Milliyet Gazetesi Başyazarı

●

Ben şovmen değilim, karnımdaki ağzımda, içimden geleni söyüyorum.

SAKIP SABANCI
Sabancı Holding Y.K. Başkanı

Ben eski Ajda değilim. Neyim peki ben? Eski Ajda'nın en iyi taraflarını altyapı olarak kullanan olgun bir insanım.

AJDA PEKKAN
Sahne sanatçısı

●

Bu benim adamım, buna oy veren bana oy vermiş olur.

TURGUT ÖZAL
Başbakan

●

Normal bir yol için yeşil veya kırmızı ışık yakılması söz konusu olmaz.

NECAT ELDEM
Adalet Bakanı

●

Galatasaray seyircisinden korktuğu için transfer yaptı.

KEMAL ULUSU
Futbol Federasyonu Başkanı

●

Bir kere soru sormaya böyle yandan yandan girmeyin. Eskiden güreşçi Ali Yücel vardı. Rakibine sol bacağını yandan uzatır ve kapmasını sağlardı? Bacağını kapan rakibini de hemen tuşa getirirdi. Ben o bacağı kapmam kardeşim.

HALİT NARİN
TİSK Başkanı

Artist olursam başıma gelecekleri biliyorum.

SUNA YILDIZOĞLU
Sinema ve sahne sanatçısı

●

Köpeğine bonfile yedirip sokak köpeklerini aç bırakanları affetmiyorum.

Dr. VEDAT YEĞİNSU
Türkiye Hayvanları Koruma Derneği Başkanı

●

Porno kasetleri bugün her eve girmiş durumda. İnsanların dört duvarları arasına aklınıza estiği zaman baskın yapamazsınız.

MÜKERREM TAŞÇIOĞLU
Kültür ve Turizm Bakanı

●

Bugün Belgrad ormanlarına gidiyorsunuz para alıyorlar. Siz neden adaya gelen yerli ve yabancı turistten ayakbastı parası almıyorsunuz?

VURAL ARIKAN
Maliye ve Gümrük Bakanı

●

Türkiye'den hiçbir şey istemiyoruz. O da Yunanistan'dan hiçbir şey istemesin, hiçbir sorun kalmaz.

LEONİDAS KİRKOS
Avrupa Parlamentosu
Yunanlı Milletvekili

haftanın portresi

Çantasında şimdi uçak kataloğu var

Hafta sonunda *"satıcı"* olarak Türkiye'nin kapısını çalan NATO eski Başkomutanı için kitaplar *"çok açık sözlü"* diyorlar. Belki de emekli generalin NATO'nun şimdiki Genel Sekreteri *Lord Carrington*'a *"Güvenilmez bir adam üstelik babası da belli değil"* demesi bu meziyetinin bir sonucu idi. ABD, anımsanacağı gibi Falkland Savaşında *"iki arada bir derede"* kalmıştı. Bir yanda *"höt"*dese küsecek olan NATO ortağı İngiltere, öte yanda *'höt"* dese Sovyet kucağına düşecek olan Arjantin. *Galtieri* kalın kafalı idi ama, İngilizlere de laf anlatmak, hele de Dışişleri Bakanları olacak o *"Kurt Lord"*a etki etmek olanaksızdı. Savaşın kızıştığı bir sırada Beyaz Saray'da bir toplantıda *Haig*'in iyice tepesi atmıştı. İngiliz meslektaşı hakkında beslediği muhabbeti, *"O güvenilmez"* diye ortaya döküverdi. Ancak Haig'in bu görüşü o gizli toplantıda Amerikan basınına sızdırıldı. Haig'in *"babası yaşındaki"* Lord hazretlerinin babasının belirsizliğini veciz bir biçimde ifade etmesi İngiltere'yi hop oturtup hop kaldırdı. Aradan bir süre geçmiş, savaş bitmiş, Lord, Mrs. *Thatcher*'a küsüp istifa etmişti. Haig ise *"ağzı bozuk"*luktan değil de *"fikri bozuk"*luktan işinden atılmıştı. *Reagan* vurulunca Haig kendisini savaş filminde sanıp *"Komutayı ben alıyorum"*diye ortaya çıkmıştı. Haig, ABD'nin ünlü askeri akademisi West Point'i bitirdikten sonra *"nerede hareket, orada bereket"* ilkesine göre yaşamını düzenlemişti. Kore savaşı ile mayaladığı askeri başarılarını Vietnam savaşı ile katmerledi. Ancak askerlik fazla doyurmuyordu. Kendisini, zekasını, yeteneklerini *Kissinger* ve *Nixon* gibi *"kurt"*larla bileme olanağını buldu. Kissinger'ın yardımcısı olarak, basına bilgi sızdıran devlet memurlarının ve gazetecilerin evlerine gizli cihazlar döşettiği ve dinlemeye aldığı *"iftira"* edildi. Nixon'ın, Vietnam savaşında askeri akıl hocalığını yaparak politika ile savaşı yoğurdu. Amerikan basınındaki *"iftira"*lar arasında Şili'deki Marksist *Allende* hükümetini CIA'nın devirmesi planını hazırlayanlar arasında olduğu da vardı. Allende öldü ama Haig bu iftiraları pek öldüremedi. Başkan *Ford* kendisini bu iftiralardan uzaklaştırmak üzere NATO Başkomutanlığı'na getirdi. Brüksel'deki görevi sırasında bir sürü ülkeden yüzlerce politikacı ve diplomatla dostluk kurmuştu. Reagan'ın kendisini Dışişleri Bakanlığı'nın dışına koyması ile eski dostlukları paraya çevirmek için uçak satıcılığına başladı. Amacı aslında havadan para kazanmak değil, yükselmek, daha yükselmek, şahin gibi kayaların tepesinde dolaşmaktı. Daha önce çantasından Amerikan siyaset adamlarını çıkararak *"müttefik"*lere kabul ettirmeye çalışırdı. Şimdi ise *"müşteri"*lere uçak satmaya çalışıyor.

TBMM tutanaklarından'a mektup var

İnsan Mühendisliği kitabı

TBMM'nin tatile girişi ile birlikte bu köşemiz de yeniden açılmak üzere kapanmıştı. Son kez ANAP Çorum milletvekili Ünal Akkaya'nın 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı görüşmeleri sırasında Meclis kürsüsünden yaptığı "özgün" konuşmayı iki bölüm halinde yayınlamıştık. Akkaya'nın Meclis tutanaklarına geçen konuşmasının ilk bölümünü yayınladıktan sonra Samsun Vezirköprü'deki okurlarımızdan Ali Karataş'tan bir mektup aldık. Bu hafta da okurumuz Ali Karataş'ın mektubunu yayınlıyoruz...

Cumhuriyet Gazetesi'nin 23 temmuz 1984 tarihli sayısının eki Siyaset 84 dergisinde, İkinci sayfadaki "TBMM Tutanaklarından" bölümünü hayret ve ilgiyle okudum.

ANAP Çorum Milletvekili Ünal Akkaya'nın TBMM'deki konuşmasının bir kısmını aynen yayınlamışsınız. Bu konuşmanın diğer kısmını yayınlamanızı beklemeye sabredemedim. Kaleme sarılıp bu ilk kısım ile ilgili bazı şeyleri açıklamayı, sürekli bir okurunuz olarak kendime bir görev saymıyorum.

Bu milletvekili yaptığı konuşmanın birkaç kelimesi hariç tümünü bir kitaptan aynen almış.

Milleti temsil eden "entellektüel vekil"in konuşma metni, kitaptan noktası ve virgülüne kadar kopya edilmiş. Bu kitap Nüvit Osmay'ın "İnsan Mühendisliği / İş hayatında insan, kendisi ve çevresi" adlı DKD (Düşün, Konuş, Dinle) Kursu Mezunları Derneği'nce çıkarılan bir kitabıdır. Belki bu kitaptan haberiniz olmayabilir ve ya elinizde yoktur. Kitap isteme adresini de yazıyorum: Atlas Pazarlama Onur İşhanı Kat: 7 No: 166 Tel: 18 81 32 Kızılay - Ankara.

Kitabın 53, 54, 55, 56, 57 ve 61. sayfalarından birçok paragraf aynen alınıp, TBMM'den bu konuşma nasıl yapılabilir? Sonra bu paragraflar o kadar ilgisiz şeyler ki kitabın yazarının anlatmak istediğine de ters düşüyor. Bu paragrafların konu başlıkları da şöyle:

"İnsanlarla geçinmenin yolları", "Dost kazanma sanatı".

Bu konularla 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın ne ilgisi var? Derginizden kestiğim konuşma metnini bölümlere ayırarak kitabın hangi sayfa ve paragrafından alındığını işaretledim. Örneğin, S.53 P.5 işareti, kitabın sayfa 53 ve paragraf 5'den alındığını gösteriyor. Bu suçüstü yakalama ile ilgili belgeyi mektupla birlikte size gönderiyorum.

Siyaset 84 dergisinin yöneticileri ile "TBMM Tutanaklarından" yazısını düzenleyenleri bu ilginç konuşmaları yayınladıkları için tebrik eder, başarılarının devamını dileriz, saygılar sunarım.

TBMM tutanaklarından

Hoca demiş ki, Konfüçyüs demiş ki, Goethe, Emerson, Lincoln demişler ki...

12 TEMMUZ 1984

Ankara — Millet Meclisi'nin, 12 Temmuz 1984'te yanlış girmeden yaptığı en büyük görüşme Beşinci Beş Yıllık Plan konuşulduğu. Kendine güvenen herkes söz aldı ve doyuzya konuşu. Son dinleyicisi iter dinlenmeşin.

Bu arada, planı atasözleri ile anlatma inceliğini gösteren de oldu. ANAP grubu adına konuşan Çorum Milletvekili Ünal Akkaya bu tip anlatımda belki bir daha eşi görülemeyecek örnekler sergiledi.

Dünyada plan yapıcılara örnek olarak gösterilecek tek belgenin Beşinci Beş Yıllık Plan olacağını ifade eden Akkaya'nın atasözlü konuşmasını, kısmetsek için, Siyaset-84'ün iki sayısına bölüp vereceğiz. Bu haftaki bulmak aktarımından sonra gelecek hafta da Akkaya'nın sözlerini verireceğiz, Siyaset-84'ün "TBMM Tutanaklarından" köşesi, TBMM gibi eylale kadar tekrar gireceğ.

ANAL AKKAYA (Çorum)- (...). Hoca'nın hakem olmasını istemişler. Hoca hiçbirini dinlemiş, onu "sen haklısın" der, ötekine de "sen haklısın" der. Bunu gören talebeleri, "Hocam, bu nasıl iş? Bu ikisi birbirine zıt şeyler söylüyor, ikisi de haklı olamaz ki" demişler. Hoca da "Siz de haklısınız" demiş. Bu sefer talebeler

haftanın fotoromanı

Başbakan Turgut Özal

Fotoğraf: RIZA EZER

dünya kulisi

İSRAİL

Haig'in anıları

*ABD eski dışişleri bakanlarından **Alexander Haig** kırdığı potlara bir yenisini ekledi. Haig geçtiğimiz günlerde İsrail eski başbakanlarından **Menahem Begin**'e yeni yayınlanan anılarını gönderdi. Kitabın ilk sayfasında **"Menahem'e saygı ve dostluk dilekleriyle. Al."** yazısı okunuyordu. Haig için aksilik bundan sonra başladı. Haig anılarını topladığı kitabını birkaç gün sonra, İsrail Başbakanı **İzak Şamir**'e de gönderdi. Şamir ise Haig'e yolladığı teşekkür mektubunda **"çok duyguland ığını"** belirtti ve küçük bir not ekledi: **"Teşekkürler, ama karım bunu daha önce düşünmüştü."** Şamir'in karısı, ABD'ye bir süre önce yaptığı kısa ziyaret sırasında, Haig'in kitabını görmüş ve kocası için satın almıştı. Ve Haig, kitabını postalayana kadar, İsrail Başbakanı, eski ABD Dışişleri Bakanı'nın anılarını çoktan bitirmişti.*

SOVYETLER BİRLİĞİ

Feminist muhalif

*Sovyet feminist **Tatyana Goritçeva**, Sovyet kadınlarının 1917 Bolşevik Devrimi'nden önce, şimdi olduğundan daha iyi koşullarda yaşadığını söylüyor. Sovyetler'in Afganistan'ı işgal etmelerini protesto etiği için 1980 yılında sınırdışı edilen Tatyana'ya göre, **"Birçok Sovyet kadınının yaşayacak bir yeri olmaması ve oturma izni verilmemesi, fahişeliğin artmasına yol açıyor."** Tatyana, ayrıca Sovyet kadınlarının en önemli sorunlarından birinin de kürtaj olduğunu söylüyor. **"Kürtaj serbest ama,"** diyor Tatyana, **"bu konuda gerekli imkânlar tanınmıyor. Üstelik koruyucu önlemler de yok."** Tatyana'ya göre yönetimin bu tür **"gizli baskıları"** tüm Sovyet kadınlarını muhalif haline getiriyor. **Almanac** adlı Sovyet feminist dergisinin kurucusu Tatyana halen Paris'te yaşıyor.*

FEDERAL ALMANYA

Çelenk nereye konur?

*Alman Dışişleri Bakanı **Hans Dietrich Genscher** Tahran ziyareti sırasında bir çelenk yüzünden güç duruma düştü. Genscher Tahran'da bulunan Meçhul Asker Anıtı'na çelenk koymak istemedi. Gerekçesi ise, çelengi koyduğu takdirde kendisinin İran-Irak savaşında taraf tutmuş görüntüsünün doğabileceğiydi. Daha sonra çelengin İslamcı Cumhuriyetçi Parti kurucularından **Behe şti**'nin mezarına konulmasına karar verildi. Bir yanlış anlaşılma sonucunda çelenk eski Başbakan **Bahonar**'ın mezarına kondu. Ancak foto muhabirlerinin bulunduğu otobüs Tahran trafiğinde sıkışıp kaldığından, birçok foto muhabiri olayı görüntüleyemedi ve bu olay fazla yankı yaratmadan kapandı.*

TARİHTEN

Brejnev'i beklerken

*Sovyetler Birliği'nde Batılılar için gazetecilik yapmak hayli güç. Batı'da devlet başkanlarının, başbakanların programlarını bir ay önce elde edebilen gazeteciler, Sovyetler Birliği'nde **"küçük"** bazı ipuçlarından haber yakalamak zorundalar. İşte 1975 yılı Moskovası'ndan bir örnek: Gazeteciler, günlük görevlerinden biri olan **"Brejnev'i bekleme"** görevindeler. Derken Kızıl Meydan'da zamanın Sovyet Komünist Parti Genel Sekreteri'nin siyah arabası görünüyor. Araba tam gazetecilerin önünden geçerken, **Brejnev** ayakkabısının çözülmüş bağcığını bağlamak üzere eğilir. Gazeteciler arabanın boş olduğunu zannederek mevzilerinden fırlarlar ve hemen teleks lerinin başına geçerler. Batı'daki haber merkezlerinin telekslerinde, **"Sovyetler'de iktidar değişikliği olacağını gösteren kuvvetli belirtiler var"** haberleri okunur.*

Özal'ın ikinci Doğu seferi

Sevgili şeylere sevgiler sunuldu

DENİZ SOM

Başbakan **Turgut Özal**, altı günlük **"Birinci Doğu Seferi"**nin hemen ardındanüç günlük **"İkinci Doğu Seferi"**ne bu kez yanına ailesinden kimseyi almadan çıktı. Erzurum, Kars ve Ağrı illerini kapsayan gezide Özal'a hükümetten Bayındırlık ve İskan Bakanı **Sefa Giray**, partiden Genel Başkan Yardımcısı **Mehmet Keçeciler**, Genel Sekreter **Mustafa Taşar**, Genel Sekreter Yardımcısı **Gürbüz Yılmaz** eşlik etti. Geziye TBMM ANAP grup başkanvekili **Ercüment Konukman**'la birlikte Erzurum, Kars, Ağrı, Yozgat, Urfa, Muş ve Bingöl milletvekillerinden bir grup da katıldı. Ayrıca, ANAP otobüsünde, yemeklerde MDP Kars milletvekili **Aziz Kaygusuz** da vardı. Özal, bürokratlardan ise yanına Afet İşleri, Köye Hizmetler ve Türkiye Elektrik Kurumu Genel Müdürlerini almıştı.

Ankara'dan uçakla Erzurum'a giderken Yunanistan Başbakan'ı **Andreas Papandreu**'nun basın toplantısındaki sözlerine yanıt vererek gazetecilerle konuşan Özal, basın mensupları ile gezi boyunca ikinci ve son kez Kars'tan Erzurum'a dönerken otobüste **"iç mesele"**ler üzerine 15 dakika kadar konuştu. Bunun dışında Özal, basın mensuplarına sabahları, **"Günaydın. Nasıl iyi uyudunuz mu?"** bile demedi...

6 kasım öncesi beraberindeki gazetecilere fazlaca ilgi gösteren Turgut Özal'ı izleyen gazeteciler kendilerine **"muhatap"** olarak parti otobüsünün ses düzeninden sorumlu **Erkal Zenger**'i buldular. Kendisini **"Başbakan'ın teknik danışmanı"** olarak tanıtan Zenger, giderek **"Başbakan'ın yurt gezilerindeki basın danışmanı"** da oldu.

Zenger'in basın mensuplarıyla ilişkilerde ne dereceye kadar başarılı olduğu tartışılabilir, ama halkla olan ilişkileri oldukça başarılıydı.

"İkinci Doğu Seferi"nde de Zenger, Özal'ı karşılayanları ya da bekleyenleri yaptığı anonslarla durgunluklan kırtarıp hareketlendirmeyi başardı. Bunun en güzel örneğini de Ağrı'da miting alanına giderken gösterdi ve fındık ezmeli çikolata uğruna yüzlerce çocuğu toz-toprak içinde koşturdu. Yarışta **"derece"** alanlara da otobüsün üstünden çikolataları attı, çocukların birbirlerini ezme pahasına...

Iğdır'dan Kağızman'a giderken yol üstünde toplanan köylülere Zenger'in yaptığı anons da **"yurttaşa saygı"** bakımından ilginç bir örnekti:

— Anavatan Partisi sizlere sevgilerini sunuyor, sevgili şeyliler!

Özal'ın makam otomobilinde olduğu bir sırada yapılan bu anons otobüste bulunan ANAP yöneticileri ve milletvekilleri tarafından kahkahalarla karşılandı.

En çok kahkahaya ise Zenger'in Ağrı'da yaptığı ve otobüsün şoförünü halka duyurduğu anons neden oldu:

— Kaptan pilot Mustafa Kısakilot!

Zenger'in bu neşesine karşılık Özal, üç günlük gezide pek neşeli görünmedi. Gidilen illerden Erzurum'da Belediye Başkanlığını ANAP, Kars'ta SODEP kazanmıştı. Ağrı'da ise seçim yenilenecekti. Öğrenilen 10 ilçeden sadece 3'ünde ANAP'lı Başkan vardı. Ama Özal, ANAP'a oy vermeyen ilçelerde de konuştu ve **"Siz rey vermediniz ama ben yine geliyorum. Çünkü biz iktidarız,"** dedi.

İSTİYORUZ — Bir yüzümüz kara...

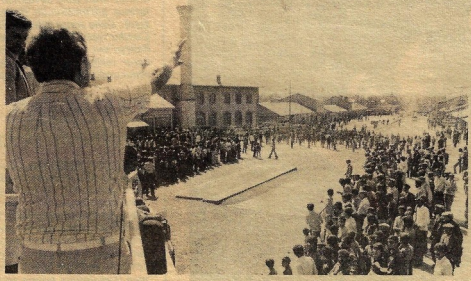

YARIŞ — Koşup kazanana çikolata var...

Gezi boyunca Özal için yine sayısız koyun ve dana kesildi. Programın uzaması sonucu hava kararmadıktan sonra uğramlan yerlerdeki kurbanlıklar bile bıçak altına yatırıldılar.

Doğu'daki ikinci gezide Özal'ı dinleyenler zaman zaman bir iki alkışlama dışında büyük bir sevgi gösterisinde bulunmadılar. Vatandaş, Özal için slogan atacağına, kendisi için sorunlarını içeren dilekçesini vermek istiyordu. Öyle ki üç günde binlerce dilekçe verildi. Kişisel sorunları içeren dilekçelerin yanı sıra yöresel sorunları içeren pankartların sayısı da oldukça fazlaydı.

Özal'ı dinlemek için sadece birkaç yüz kişinin toplandığı Horasan pankart başına düşen insan sayısı en yüksek ilçeydi: **"Yurt dışına öncelik istiyoruz"**, **"Kahve çok, işyeri yok, iş istiyoruz"**, **"Fabrika istiyoruz"**, **"Devletten sanayi yatırımı istiyoruz"**, **"Hayvancılık kredisi istiyoruz"**, **"Küçük sanayi sitesi istiyoruz"**, **"Acil trafik hastanesi istiyoruz"**, **"Aras nehrinin kanala bağlanmasını istiyoruz"**, **"PTT'nin otomatik santrala geçmesini istiyoruz"**, **"Halk Bankası şubesi istiyoruz"**.

Gezi boyunca Özal'dan herkes bir şeyler istedi. Yurttaşlar dilekçe ve pankartlarıyla, vali ve belediye başkanı ve kaymakamlar brifingleriyle, partililer özel görüşmeleriyle sorunlarını anlattılar. Bunlardan SODEP'li Kars Belediye Başkanı **Selahattin Gültekin** de ilin sorunlarını dile getirdi. Gültekin, Özal'dan ne yanıt aldı bilemiyoruz, ama Vilayet konağında sabah Özal'ı beklerken ANAP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Keçeciler, ANAP Grup Başkanvekili Ercüment Konukman ve Muş milletvekili **Alaattin Fırat**'a belediyenin sorunlarından söz etmeye çalıştı. Keçeciler, kısa bir süre sonra odadan çıktı, Konukman gazete okumaya başladı. Belediye Başkanı Gültekin, Kars Ticaret Odası Başkanı **Mehmet Yılmaz**'la birlikte Muş milletvekiline sorunlarını anlatmaya çalıştılar. Gültekin'in çözüm yolu aradığı en önemli konu, Belediye bütçesi ile ilgiliydi. 600 milyon liralık belediye bütçesinde 200 milyon lira yurttaşlardan alınacak kanalizasyon parası olarak görünüyordu, ama Kars'ta henüz kanalizasyon şebekesi yoktu. Gültekin, **"Bütçeyi biz yapmadık. Bu 200 milyon lirayı vatandaştan nasıl alırım? Bu açığı kapatmamız lazım,"** diyordu...

Özal'ın **"İkinci Doğu Seferi"** aslında iki bölümden oluşuyordu. Birinci bölümde Erzurum ve Kars'ta inceleme ve ziyaretler, ikinci bölümde ise Ağrı'da seçim propagandası vardı.

Erzurum'da depremden zarar gören üç köyü gezen Özal, burada da **"istek"**lerle karşılandı. Sorunlarının çözülemeyeceğini düşündüklerinden olsa gerek depremzedeler yurttışına iş istiyorlardı...

Kars'a geceyarısı gelip öğleden önce ayrılan Özal, gezinin ağırlığını Ağrı'ya verdi. Dün yapılan Belediye Başkanlığı seçiminden bir hafta önce Ağrı'ya gelen Özal, burada makam otomobilinden inerek, özel otomobiline binip seçim yasaklarına uydu ve devletin imkânlarından yararlanmadı. Ama Ağrı konuşmasında, **"Bizim adayımızı seçin. Çünkü Belediye Başkanı bizim kapımıza gelecek,"** dedi.

HP Büyük Kongre'ye hazırlanıyor:

Ya herro, ya merro

HASAN UYSAL

Ankara— HP Merkez Karar ve Yönetim Kurulu geçtiğimiz ay içinde olağan olarak toplanacaktı. Toplantı saatı 14.00 olarak belirlenmişti. HP Genel Başkanı **Necdet Calp,** her zamanki gizliliği içinde, **"Önemli bir randevum var toplantıyı 18'e alın"** dedi.

"Önemli randevu"suna giden Calp, toplantıya ancak saat 18.30'da gelebildi. Neredeydi Calp? Kiminleydi? Neşesi de pek yerindeydi. Üstelik, gözlerinin taa içinden gülüyordu.

Bu olayın ardından çok şey söylendi. HP Genel Başkanı için, kimle ne yaptığı konusunda aslında HP Genel Başkanı için söylenenler bununla sınırlı kalmıyordu. Kendisine açıktan açığa **"ne olursa olsun"** diye destek verenlerin sayısı da özellikle son iki ay içinde azalmıştı. Nitekim 1985'in martı sonu ya da nisan başında yapılması kararlaştırılan Büyük Kongre'de Calp'ın karşısına Genel Başkanlık için Genel Sekreter Prof. Dr. **Aydın Güven Gürkan,** Sivas milletvekili **Mustafa Kemal Palaoğlu** ile MBK üyelerinden İstanbul milletvekili **Mucip Ataklı** çıkmaya karar vermişlerdi.

Büyük ihtilaf

HP'de bir süredir parti yönetimi ile Calp arasında anlaşmazlık büyüyerek devam ediyordu. Bu anlaşmazlık Genel Sekreter Gürkan ile Calp arasında somutlaşıyordu. Bir süre yeni yönetimle uyum içinde gözükmeye çaba gösteren Calp, kendisinden beklenmeyen bir kıvraklıkla **"uyum içinde engel'** çıkarıyordu. Bu durum kısa sürede anlaşılınca, anlaşmazlığın adı **"büyük ihtilaf"** oluverdi.

HP Genel Sekreteri Aydın Güven Gürkan, **"Yaptık reddettiler. Söyledik dinlemediler. Konuştuk anlamadılar,"** diyor ve **"birçok şeyi yapılmış gibi gösterip, özünde hiç bir şey yapmama yönetimine artık son vermek gerek,"** diye ekliyordu.

Gürkan; **"Artık sarsak, flu, gri tavırlar değil, açık, net, duru, yürekli, inançlı, coşkulu, kararlı tavırlar alınacak,"** derken, HP Genel Başkanı Calp ile ekibine **"sitemde"** bulunuyordu.

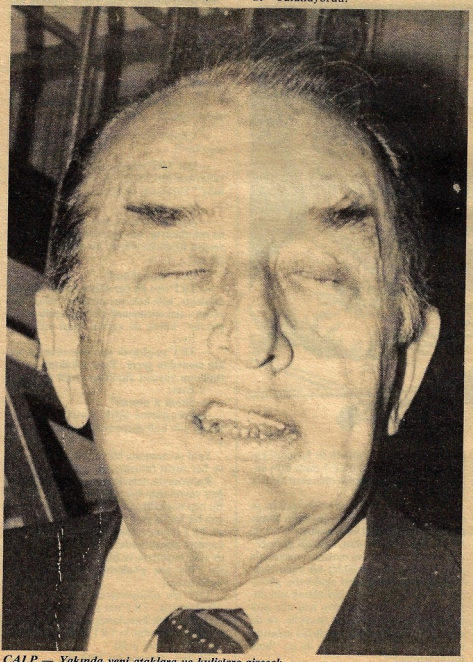

CALP — Yakında yeni ataklara ve kulislere girecek...

HP'nin **"etkin"** kanadında birleşilen tek nokta **"mutlaka ama mutlaka Calp'ın Genel Başkanlıktan ayrılması"**ydı. Önce genişletilmiş Kurucular Kurulunu toplayıp, düşürmeyi düşündülerse de sonradan bunun Büyük Kongre'de çözümlenmesinde karar kılındı. Etkin kanat 22 eylülden sonra başlayan il kongrelerini izleyecek, kulis yapacak, Calp'e karşı alternatif oluşturmalarını ortaya koyacaklardı.

Tüm bunlar olurken, HP Genel Başkanı Necdet Calp'ın **"Cumhuriyet"**te 30 temmuzda yayınlanan söyleşisi bomba gibi patladı. Calp kendisinden beklenmeyen yanıtlar veriyor, yürekli ifadeler kullanıyordu. Parti yönetiminde etkin isimler bunu **"Calp özlemin nerede olduğunu anladı. Mesaj veriyor ama kendi söylediklerine kendisinin de inanmadığını biliyoruz,"** diyerek yorumluyorlardı.

Kendisi hakkındaki olumsuz gelişmeyi bilen Calp'ın yakında yeni **"atak"**lara ve kulislere gireceğini söylüyorlar. **"Yarın öyle işler yapar ki biz yanında gerici bir çizgiye bile düşeriz,"** diye endişelerini ortaya koyuyorlardı. Nitekim Calp, muhalefet kanadı gibi tüm il kongrelerine katılmak, kulis yapıp, ağırlığını hissettirmek için programını hazırlamıştı bile.

HP'de umut, Calp'ın gidişinde

HP'nin özellikle Meclis'te ağırlıklı olan **"atılımcı hareket"** kanadında şimdi umut Calp'ın Genel Başkanlıktan düşürülmesinde yatıyor. Tüm hesaplar, atılım projeleri ve birleşme programı Büyük Kongre ertesine itilmiş durumda..

Özellikle DSP ile yakınlığın, Calp'ın düşürülmesinden sonra daha somutlaşacağı, 6 Kasımda HP'ye verilen oyların tekrar geri döneceği, partinin Meclis içinde büyük etkinliğe kavuşacağı HP'liler arasında yaygın bir kanı olarak ortaya çıkıyor. Ancak ortaya üç genel başkan adayının çıkmasının problem yaratıp yaratmayacağı konusunda, **"Zamanı gelsin düşünülür"**, yanıtı veriliyor.

HP'de Büyük Kongre'ye 8 ay kala ortaya çıkan **"Büyük hesaplaşma"** nedeniyle, HP'den ayağını kesmek üzere olan eski vetolu kurucu üyeler ile milletvekili adaylarının Genel Merkez'e akmaya başladığı ve kulislere katıldığı gözleniyor. Onlarda görülen tavırda da **"atılımcı hareket"** ile paralellik gösteriyor. Kulislerde söylenenler, **"Calp gitsin, parti kurtulur"** sloganıyla uyum gösteriyordu. Bir başka önemli izlenimleri ise Calp ve ekibinin görevli olduğu partinin dışardan yönlendirilmek istendiği doğrultusunda idi.

Kısacası HP'de beklenen gelişmeler yavaş yavaş su üstüne çıkıyor. Büyük Kongre yaklaştıkça, ortalığın daha kanlanıp canlanacağı şimdiden açıkça görülüyor. HP Genel Başkan Yardımcısı **Engin Aydın** bu konuda, **"Büyük Kongre'de her şey ya bitecek ya bitecek,'** yanıtını veriyor. HP'nin etkin kanadı da aynı düşünceyi taşıyor ve büyük hesaplaşmadan yenik çıkmaları halinde belki politik yaşamlarının noktalanacağını, belki yeni bir oluşum doğacağını, aksi takdirde HP'nin **"hukuki parti"** olmaktan **"siyasi parti'** olmaya adım atacağını belirtiyorlar.

Özetle HP'de iki grup için de Büyük Kongre **"Ya herro ya merro"** olacak.

Aydın Güven Gürkan

Mucip Ataklı

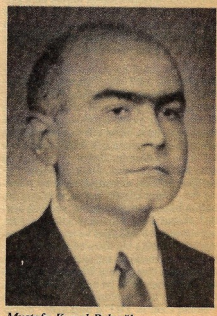

Mustafa Kemal Palaoğlu

"Yayınımıza bir süre ara verdik, özür dileriz"

Birileri TRT ile oynuyor

"Şimdi kaldığımız yerden devam ediyoruz"

JÜLİDE GÜLİZAR

Ankara — "Bir varmış, bir yokmuş" diye başlayan masalların tekerlemeleri çok uzun sürer, bilirsiniz. Bir yerinde de şöyle denir bu tekerlemelerin; **"Az gittik, uz gittik. Dere tepe düz gittik. Altı ay bir güz gittik. Döndük arkamıza baktık. Baktık ki ne görelim? Bir arpa boyu yol gitmişiz."**

TV masalı da böyle başladı işte: **"Az gittik, uz gittik. Dere tepe düz gittik. On beş yıl, bir güz gittik. Döndük baktık arkamıza. Baktık ki ne görelim? Bir arpa boyu yol bile gitmemişiz."**

Çünkü televizyon, başladığı noktada duruyor onaltıncı yılın sonuna yaklaşırken.

Peki ya radyo? Önceleri radyo vardı. Kırk yıl boyunca toplumla birlikte büyümüş, birlikte çile çekmiş, bazı şeyleri birlikte öğrenmiş bir radyo. Tıpkı toplumun bazı kesimleri gibi hep boy hedefi olmuş ve de tıpkı toplumun bir başka **"bazı kesimleri gibi"** iktidarların borazanı olmuş bir radyo. Kırkıncı yılında kendisine televizyon adlı bir **"kardeş"** geldiğinde radyo bir yana bırakıldı. Hemen her evdeki küçük çocuk gibi tüm sevgi, tüm ilgi ülkenin bu küçük çocuğuna yönlendirildi. Televizyon bu sevgi, bu ilgi içinde şımarık bir çocuk gibi büyüdü, yetişti, gelişti. Hayır gelişmedi ve ne yazık ki gelişmemiş bir genç olup çıktı karşımıza. İşte şimdi Türk toplumu bu gelişmemiş gencin serüvenlerini yaşıyor.

Bir yana bırakılmışlığı içinde radyo ve radyocular, kendilerini alabildiğine geliştirmenin yollarını aradılar ve buldular. O ana kadar yöneticilerce pek farkedilmeyen, hatta işlevi pek önemsenmeyen radyo, birdenbire **"farkı farkedilen"** bir kuruluş durumuna geldi ve de onu bu haliyle ilk farkeden Genel Müdür, TRT'nin içinden yetişip, TRT'nin başına gelmiş **Doğan Kasaroğlu** oldu.

Farkedilmenin arkasından ne geldiyse, radyonun ve radyocuların başına da o geldi. Sürgünler ve kıyımlar dönemi, TV'de olduğu gibi radyoda da başladı. O günden beri her iki yayın kuruluşunda da işler aynı bozuk düzen içinde gidiyor.

Kuruluşundan bu yana sığındığı iki mazereti vardır TRT'nin, **"teknik olanaksızlıklar"** ve **"halk böyle istiyor."** Hiçbir dönemde hiç değişmeyen iki mazeret. Teknik olanaklar bir yayın kuruluşu için elbette önemlidir. Ama bizim televizyonun teknik olanakları ne zaman çok mükemmel oldu ki? Yine de olumlu, doğru şeyler yaptığı oldu bu televizyonun. Halkın **"böyle"** istediğine gelince, anlaşılması güç bir mazeret bu. Hangi izleyici anketi yapılmış da, halkın böyle istediğine karar verilmiş acaba? Hangi halk böylesine kuru, yavan, böylesine özü boşaltılmış ve tek sesli bir yayın ister? Halka hiç iftira edilmesin. Çünkü bu halk, belki de hiç anlamayacağı bazı konuları **"vermesini bilerek verildiğinde"** herkesten daha iyi anlamış ve istemiştir. Bugün hâlâ toplumun her kesiminde **"İsmail Cem'in TRT'si başkaydı"** diyenler var. **İsmail Cem** ne yapmıştı ki? TRT'cilerin pek çoğuna göre **"Kendinden bekleneni, umulanı verememiş, hatta bazı yanlış adımlar atmış bir Genel Müdür"** olan İsmail Cem zamanında TV teknik olanakları mükemmel bir kuruluş muydu ve İsmail TRT'sinin halkı bir başka halk mıydı da acaba **"böyle istemiyordu?"** 1974'ün genç Genel Müdürü **"birazcık değişik bir yaklaşımla yola çıkmak"**tan başka bir şey yapmamıştı aslında. Çalışanlara olanak ve sorumluluk vermek gibi basit görünen bir şeydi yaptığı. Ama bu kadarı bile yıllar yılı **"İsmail Cem TRT'si başkaydı"** dedirtmeye yetti. Olanakları elinden alınmış, sürülmüş, kıyılmış, darmadağınık edilmiş bir kadroyla işler ancak bugünkü kadar yürüyor demek ki... Buna bir de, bir dönemde **"davasına inanmış"** pek çok kişinin kilit noktalarına getirildiğini, bir de temmuzda yapılması planlandığı ve de eylüle kaldığı kulaktan kulağa fısıldanan **"operasyon"**u ve bunun getirdiği tedirginliği ekleyin... O zaman radyo ve TV'nin bugünkü kadar yayını bile nasıl yaptığına şaşmamak elden gelmez. **Şaban Karataş** dönemindeki bazı kişilerin eski defterleri karıştırdığımı, bu defterlerden bazı isimlerin cımbızla çekilerek ayrıldığını ve hesaplarının en kısa zamanda görüleceğini duyan insanların, en azından böyle ürkütülen insanların ne yapmasını bekleyebilirsiniz ki?

Teknik olanaklarınız yeterince geniş olmayabilir. Haydi diyelim ki, dediğim dedik bir tutumla halkın böyle istediğine de inanabilir ya da inanmış görünebilirsiniz. Ama bir gün, kendinizi o halkın yerine radyonun ya da televizyonun karşısına koyup da izlemeye kalksanız, olup bitenlere isyan etmeyeceğinizi kim söyleyebilir? Biraz sorumluluk, biraz ciddiyet de mi teknik olanaklara bağlanacak yoksa?

Tüm dünyanın sabırsızlıkla beklediği Olimpiyat Oyunları'nda daha açılış töreninde, **Mehmet Yurdadön** yazan ekranda **"Bayrağımızı Semra Aksu taşıyor"** demenin nedeni teknik olanaksızlıklar mı? Spikerin, **"Son güne kadar Mehmet Yurdadön taşıyacaktı, onun için Olimpiyat Komitesi'ne bu atletimizin adı verilmişti"** diyerek özür dilemesi inandırıcı mıydı? Türkiye'deki gazeteler açılıştan üç gün öncesinden başlayarak, bayrağımızı **Semra Aksu'**nun taşıyacağını haber vermişlerdi.

İsviçreli güreşçiyi İsveçli yapan, Finlandiyalı güreşçiyi İtalyan, İtalyan'ı Avustralyalı diye anlatıp iki kişilik mindere üç güreşçiyi çıkaran, Yunanlı ile İsviçreli güreşirken ekrandaki 2-0'ı 2-1 önde diye anlatan spiker de mi teknik olanaksızlıkların kurbanıydı?

En usta spor spikerlerinden birinin şu anlatımına bakın: **"Türk güreşçiyi bacağındaki dizbağından tanıyacaksınız"** ya da **"Ayakkabısı mavi olan Yunanlı güreşçi"** Adamlar kıpkırmızı ve masmavi mayolarla güreşiyorlar. Bu özellikler bir yana bırakılıp dizbağı ya da mavi ayakkabı, güreşçilerin belirleyici özellikleri olarak sunuluyor. Siyah-beyaz televizyon için bile açık renk mayolu - koyu renk mayolu, ya da sağdaki - soldaki - gibi belirleyici anlatımlar bulunabilir oysa, bunları da mı **"halk böyle istiyor?"**

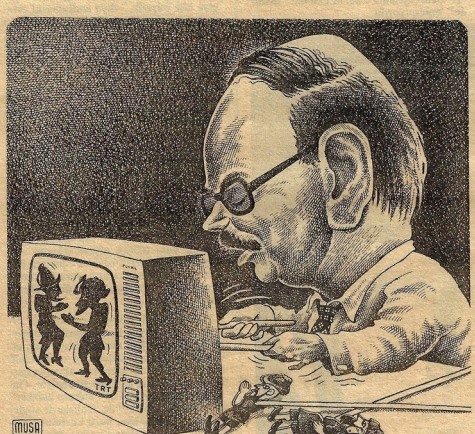

Son günler TRT'sinin en önemli derdi de **"elde olmayan"** nedenlerle, spikerlerin gecede bir kaç kez ekrana çıkmak ve utana - sıkıla özür dilemek zorunda kaldıkları arızalar. Yağmur yağmış, rüzgâr hızlı esmiş de böyle olmuş. **"Stüdyolarımızın bulunduğu bölgede cereyan kesilmiş de..."** Bugün artık büyük otellerin, işyerlerinin, hatta orta boy mağazaların bile birer jeneratörü olduğunu hatırlatan seslere, Genel Müdür **Tunca Toskay**'ın başkanlığında toplanan yetkililerin iki gün süren görüşmeler sonundaki açıklamalarıyla verilen yanıta bakın: **"TRT stüdyolarının bulunduğu mahale jeneratör yerleştirme imkânı yok"**

TRT yöneticileri tutunacak bir dal bulmuş olmanın sevinci içindeler belli ki: **"Renkli yayın yapılan stüdyoların teknik olanakları sınırlıymış"... "Merkez stüdyoları renkli yayına hazırlamıyor"** mış da... **"Bu stüdyolardan canlı yayın yapmak imkânı yok"** mış da... **"Ekranı programsız bırakmamak için bant yayını yapmışlar"** mış da...

Tüm bunlardan sonra, olayın nedenlerini konuştuğumuz bir üst düzey yöneticisinin yanıtlarına bakıp perişanlığı anlayın:

— Acaba neden hep aynı müzik bandı yayınlandı iki gece üst üste?

— Çünkü bir tane yedek yayın bandımız vardı.

— Her TRT'ciye ilk olarak öğretilen kurallardan biri "TRT'de hiçbir şey tek olmaz" kuralıdır, değil mi?

— Evet haklısınız.

— Ayrıca tek bant, hep en baştan yayına sokulmayıp, her arızadan sonra, kaldığı yerden sürdürülebilirdi. Bu mümkündü değil mi?

— Evet, mümkündü.

— TRT'ciye ilk öğretilenler arasında, bu meslekte, hele hele yayıncılıkta "telaş - heyecan - akıl edememek gibi mazeretlere yer yoktur" kuralı da vardır, değil mi?

— Evet.

— TRT'ye girmek için başvuranlar beş altı sınavdan geçer. Yani sokaktan adam toplamıp yayıncı yapılmaz değil mi?

— Evet.

— Şimdi n'olacak?

— Soruşturma açtık, sorumluluklarını gereği gibi kullanmayanları cezalandıracağız.

Yani savunmasız bir sorumlu bulunacak ve her şeyin faturası ona çıkarılacak.

Radyosuyla, televizyonuyla bu TRT olağan yayınlarını her zaman zar zor yapar. Bu hep böyledir, ama işin hep böyle olmayan bir başka yanı var. Daha doğrusu vardı. TRT bütün olanaksızlıklara karşın, olağanüstü dönemlerde, olanaklarının üstünde işler başarırdı ve bir zamanlar TRT'ciler **"Biz güç günlerin TRT'siyiz"** diye öğünürlerdi.

TRT'nin olimpiyat ekibini bu umutla uğurlamıştık. TRT'nin yeni yöneticilerini bu beklentiyle karşılamıştık. Bu ne düşüş, bu ne erozyondur ki TRT artık güç günlerin TRT'si bile değil.

Birileri oynuyor bu TRT ile...

Polonya'da 40 yıllık muhalif: Tygodik Powszechny

Polonya'da 1945 martında Jerzy Turowicz tarafından kurulan Tygodnik Powszechny tam 40 yıldır ülkedeki sansürle mücadele eden Katolik bir haftalık dergi. İlk kez 1953 yılında Stalin'e övgü yazmayı reddedince kapanan dergi o günden bu yana koşulları zorlayarak, kimi zaman da susturularak ayaktа kalmaya çalışıyor. Dergide 40 yıldan beri sorulan en temel soru "Bu şartlarda neler yapabiliriz."

Derginin 28 yıllık Yazı İşleri Müdürü, "Zor günlerde çalışmak bizim işimizin en önemli özelliğidir, çünkü dergimiz en çok o günlerde gereklidir" diyor.

"Zor günlerde çalışmak bizim işimizin en önemli özelliğidir, çünkü dergimiz en çok o günlerde gereklidir" diyor **"Tygodnik Powszechny"**nin 28 yıllık Yazı İşleri Müdürü **Jacek Kozlowski.**

Tygodnik Powszechny komünist dünyada kendine özgün bir biçimde çalışan Katolik ve yasal bir dergi, hem de bağımsız bir biçimde çalışıyor. Çünkü bu ülkede herhangi bir dergi hükümetin yayın organı değilse o zaman hükümete muhalefet ederek çalışır.

Derginin kurucusu, **Jerzy Turowicz**'in deneyimleri oldukça zengin. **Stalin** dönemini ve bugün yaşananlardan çok daha zor günleri yaşayan, 1945 martında Sovyet ordusunun kuyruğunda Polonya'da yeni bir rejim kurulurken dergiyi kuran Turowicz, **"O günden bu yana bir şey değişmedi, sorun her zaman için aynı. Yapılan işin katlanılan zahmete değip değmediğini soruyorlar her zaman, eğer bu dergi denen rejimin zayıf noktalarını yakalayabilir ve özgür yaklaşım payını biraz daha arttırabilirse biz başarılı sayılırız, bunu yapamazsak başarısız. Ama tüm bunlara cevap olacak tek ve basit bir yaklaşımımız var bizim, o da her zaman denemek için hareket etmek"** diyor.

Bu **"hareket"** özellikle 1945'ten sonra birçok zorlukla karşılaştı, bazen de durduruldu.

Bu gibi durumlarda Kardinal **Sapieha**'nın destеğiyle tekrar çalışmaya başlayan dergi, belli prensipler üzerinde Marksistlerle anlaşarak zorlu bir mücadeleye girdi. Polemiklerdeki herhangi bir politik ifade kesinlikle yasak olduğundan bu bir prensip mücadelesiydi. **"Şimdi o günleri özlemle anarak bugün bize ideolojik olarak danışmanlık yapacak hiç kimse yok. Çünkü bugün Polonya'da Marksist yok"** diyorlar.

40'lı senelerden, yani Stalinist yayılmacılığın tüm Doğu Avrupa'yı kapladığı yıllarda bu ülkelerde var olan rejimin görevi, diken başlarını kesmek ve sükûnet için her şeyi kontrol altında tutmak olduğundan, derginin yaşaması için çok ölçülü davranmak bir zorunluluktu. Yine de her şey birazcık şansa bağlıydı. Her şey 1953'e kadar, Stalin'in ölümü üzerine ona bir övgü yazmayı reddedene kadar iyi gitti. 1956 nolelinde derginin gerçek sahipleri, parti birinci sekreterinden dergiyi yeniden çıkarma izni alana dek dergi, rejime körü körüne bağlanmış bir Katolik organizasyon tarafından idare edildi. Ancak derginin karşısına çıkan zorluklar bununla da bitmedi. 1960 yılında gazetenin çıkışı bağımsız Katolik **Znak** üyesi küçük bir gruba bağlandı. 1965 yılında bu üyelerden mizah yazarı **Stefan Kisielewski**, Znak grubunun başına iktidarın adamı **Janusz Zablocki** geldiği zaman buradan ayrıldı.

Bundan sonraki dönem dergi için çok daha zor bir dönemdi. 1968 martında Anti-Entelektüelleri bastırma eyleminde Kisielewski'nin sokakta pestilini çıkarttılar ve iktidarla açık bir mücadele başladı. Parti derginin trajının 50 binden 30 bine düşürülmesini istedi. Derginin en önemli özelliği tüm baskıların satılmasıydı, yani sürekli bir okuyucu kitlesine sahipti. Böyle bir taleple iktidar onun sesini kısmak amacını güdüyordu. Ancak bir kez daha **Caracovie**'nin haftalık dergisi olağan dayanma sürecine girdi. Bu kez hem iktidara, hem de yöneticilere karşı. Bu durum 1970'e **M. Gierek**'in gelişine değin sürdü. Dayanışma öncesi 1980 ağustosuna kadar geçen 10 yıllık sürede oyunun kurallarında değişen bir şey olmadı, bir on yıl daha iktidar ve susturma organı sansürle mücadele içinde geçti. Ancak 1980 ağustosunda Dayanışma ile birlikte 35 yıldır basında muhalefet tekelini elinde tutmayı başaran Tygodnik bu kez gerçek bir rakiple karşı karşıya kaldı, -rejimin basınını saymaksızın- Dayanışma dergisi ve onun 50 binlik okuyucusuyla.

Tygodnik'in buradaki durumu, kimi zaman yazılanları gerçek bir suskunluğa tercih eden ihtiyatlı insanları kendine çekmek için bir formül bulmaktı. Ve dergi Carocovi endüstri mahallesindeki işçilere başvurarak traji yetmiş beş bine yükseltti. Bu da çok burjuva ve entelektüel olarak nitelenen Caracovie'yi proleterleştirmek amacıyla kurulmuş Lenin Çelik İşletmeleri'nde çalışan 200 bin işçiden uzun felseti ve dini makaleleri ile elit bir dergiyi ayakta tutmak için imza toplanması bu ülkenin bir başka

1945 martında Jersy Turowicz'in kurduğu haftalık dergi o günden bu yana ülkedeki sansürle mücadele ediyor.

Tygodnik, ilk kez 1953'te kapatıldı. Çünkü Stalin'i öven yayın yapmayı reddetmişti.

garip yönüydü. 1981 aralık darbesiyle dergi yıllardır edindiği alışkanlıkla sordu: **"Bu şartlar altında devam edebilir miyiz?"** ve cevap bir kez daha **"evet"** idi. Altı aylık bir aradan sonraki bu arada partinin yayın organı haricinde tüm basın susmuştu. Tygodnik yeniden çıkma izinini almayı başardı. En önemlisi, belli bir kurnazlık göstermeden 5 binlik bir artış gösterdi ve tirajı 80 bine yükseldi. Fakat yetkililere göre talebi karşılayabilmek için bunun dört katına ihtiyaçları vardı.

Bir kez daha yöneticilere sansürle savaşmaktan başka yapılacak şey kalmıyordu. Bu güne kadar çıkan hiçbir sayısı sansürden temiz çıkmadığı düşünülürse sansürle olan mücadeleleri zaten hiçbir zaman durmamıştı. Dayanışmanın zafer günlerinden arta kalanlarla, oyunun kuralları bugün biraz daha değişikti. Artık gazete ve dergilerin, sansürün müdahale ettiği yerlere ayraç koyarak Sansür Yasası'nda dayanağı olan maddeyi belirtme hakları vardı. Sadece Katolik dergilere Basın Kanunu'nun verdiği hakka dayanarak yarım kalan cümleler ya da anlatımların sonunda sansürü, dayandığı maddeyle açıklıyorlar. Ancak bir makalede üç dört ve bazen daha da fazla sansür uygulandığının açık edilmesi yöneticilerin pek de işine gelmiyordu.

Haftalık dergiler için her makalenin son provası yayınlanmadan en az 48 saat önce kontrole verilmesi zorunluluğu vardı ve eğer sansür gereken zamanda makalenin uygun olup olmadığını cevaplandırmazsa, basılması söz konusu değildi. Dergideki her kolon onaylanmakta ve damgalanmak zorundaydı ve daha da emniyetli olması açısından karşılaştırılıyordu. Sansürün getirdiği bu zorluklar salt Tygodnik gibi şüpheli bir dergi için değil, partinin yayın organı dahil tüm basın için geçerliydi.

Özellikle Batı'da herhangi bir gazeteciye dayanılmaz gelen bir sansür, burada nerdeyse bahsedilmiş bir lütuftu. Buradan sansürün varlığı ve dahası varolışının onaylanmı onun mükemmel bir otosansür uygulamaktaki başarısızlığının en iyi ifadesidir.

Derginin kurucusu şöyle diyor: Tek ve basit bir yaklaşımımız var bizim. O da her zaman denemek için hareket etmek.

Bu şartlar altında Tygodnik sansüre eğlence olsun diye kabul edilmesi olanaksız yazıları gönderemez, o zaman bu eğlenceden çok tehlikeli bir oyun olur. Tygodnik kelimelerle oynayarak, her kelimede verilebilecek en iyi anlamı verme çabası ile çalışmak zorundadır. Burada onun en iyi desteği kelime oyunlarıyla kafasını yorup, gizli vurgulamaları kavramaya alışkın hassas okuyucu kitlesidir. Bazen bu tür gazetecilik çok başka düzeylerde açık ve sert bir dille açıklamalar yapan yeraltı gazeteciliği ile karşılaştırıldığında çok parlak gözükmese de, burada insanlar yorumsuz yazılardan haber kapmayı ve kimi zaman düzenin yayın organından, yazılanın arkasındaki gerçeği yakalamayı öğreniyor. Ve bu yazını kişilerde **"tahmin yürütme"** ve **"olayın özünü kavrama"** metodunu zorunlu olarak geliştiriyor.

Peki bu daha ne kadar sürebilir?

Bu mücadeledeki tüm soğukkanlılıklarına rağmen Tygodnik'in yönetici kadrosu kıskacın gitgide daraldığı ve artık bazı konularda değinmenin gitgide imkânsızlaştığını saklamıyorlar. Zaten Polonya'dakî durumun göstergesi konumundaki Tygodnik'in 1981 sonrası dönemde gitgide yükselen gerilimi yansıtmaması düşünülemez.

Ama Yazı İşleri Müdürü J. Koslowski'ye **"Gelecekten korkup, korkmadığını"** sorarsanız size tüm Hıristiyan gururuyla, **"Batı her zamanki özelliğiyle burada ve korkuyor, çünkü onun bizden fazla korkacak şeyi var"** diye yanıt veriyor.

Yumruklardaki enerji brea

Break-dance nedir?

Yeni bir dans akımı olan "break-dance" 70'li yılların ortalarına doğru New York'un yoksul mahallesi olarak bilinen Güney Bronx'da zenciler tarafından yaratıldı. Akrobatik bir dans olarak tanımlayabileceğimiz "breakdance"ta en önemli öğe esneklik. "Break"ci vücudunun tüm eklemlerini değerlendirerek, rock ya da disco gibi tipik dans figürlerinden çok ritmik cimnastik hareketlerine benzeyen değişik bir görünüm meydana getiriyor.

Amerika'yı ve dünyayı yepyeni bir çılgınlık sarıyor: **"Break-dance"**.

Güzelim yaz günlerini sokaklarda, gece kulüplerinde, diskoteklerde, partilerde dans ederek geçiren Amerikalılar bir yandan da bu yeni modanın tadını çıkarıp günlerini gün ediyorlar. **John Travolta, "Saturday Night Fever- Cumartesi gecesi ateşi"** filmi ile disko akımını başlattığından beri dans pistleri hiç bu kadar kalabalık olmamıştı. Ta ki, break-dance Amerikalıların kalplerini fethedene dek.

Bronx'ta başlayan akım

Neredeyse bütünüyle akrobatik denilebilecek hareketlerden oluşan break-dance, New York'un Güney Bronx kesiminde doğdu. Büyük kentin bu yoksul mahallesinin sokaklarında ilkin kıvrak bedenli genç zenciler break yapmaya başladılar. Yavaş yavaş şehrin öbür kesimlerine de yayılan breakdance, birkaç New Yorklu dansçının break figürlerini sergiledikleri **"Flashdance"** filminin 1983'te gösterilmesiyle tüm Amerika'yı, hatta Avrupa ve dünyanın öteki ülkelerini birdenbire saran bir moda haline geldi. Bugün ise Amerika'da video filmlerinde, TV reklamlarında, barlarda, doğum günü partilerinde ve daha birçok yerde **"break"**çiler dans ediyorlar. San Francisco Balesi, 46 break dansçısını da içeren bir gala ile açıldı. Los Angeles'ta halen sürmekte olan olimpiyatlar 100 breakçinin gösterisi ile kapanacak.

Diğer dans akımları gibi break-dance de sinema filmleri tarafından desteklendi. Flashdance ile başlayan break filmleri modası, bu yazın başında vizyona giren **"Breakin"** ve **"Beat Street"** gibi sekizden fazla filmle sürerken genç sinemaseverler, beyaz perdenin karşısındaki koltuklarda dans etmekten kendilerini alamıyorlar.

Dansta bir evrim

Şimdi breakçilerle çalışan bale koreografı **Akiva Talmi, "Dansçının çekim alanını sürekli değiştirmek şarttır. Dansta zaman zaman evrim yapmak gerekir,"** diyor. Break-dance de, Travolta'nın disko dansından beri beklenen hareketi getirdi pistlere. Gerçi birçok insan break için yeterli beceriye, cesarete ya da kuvvete sahip değil, ancak bu modanın asıl öz kamaştırıcı yönü dans için çizdiği yepyeni, canlı çehre. Başın, sırtın ya da tek elin üzerinde hızla dönmek gibi aşırı esneklik isteyen bu akrobatik dans, doktorların da belirttiği gibi zayıf bir bünyeye sahip olan sağlıksız insanlara göre değil. Ancak, break akımına yalnızca dans ederek değil, seyrederek de katılabilirsiniz.

19. yüzyılın düelloları gibi break-dance de kozları paylaşmanın 20. yüzyıldaki biçimi haline geldi. Metronun tekdüze gürültüsü arasında yoksulluğu barındıran Güney Bronx, bitip tükenmeyen bir enerjinin kendisini sık sık sokak kavgalarında gösterdiği bir semt. Saldırgan enerjinin dans yoluyla yapıcılığa dönüşmesini anlatan **"Get on the Good Foot"** ve **"Soul Train"** gibi filmlerden ilham alan Bronx çeteleri, artık kozlarını yumruklarıyla değil, break figürleri ile paylaşıyorlar.

"Break yapmaya başladık, çünkü bu dans sokak yaşamını yansıtıyor," diye açıklıyor bu durumu Bronx sokak çetelerinden birinin bir genç üyesi.

Günümüzde neredeyse bir sanatçı gibi yaratıcı olan diskjokeylerin break-dance için yaptıkları özel müzikler de, saldırganlık mesajı yerine barışçıl sözler iletiyor. DJ'ler, son moda plaklardan birini çalarlarken değişik bir ses yaratmak için bir yandan syntnesizer ile yeni ritmler ekliyorlar, bir yandan da bu seslerin üzerine değişik şarkı sözleri kaydediyorlar:

Şehrin göbeğinde
Sokaklarda yaşıyor insanlar
Dikkat etmelisin karşılaştığın herkese
Kavga var silahlar patlıyor
İnsanlar bıçaklıyor ve çalıyorlar
Oradan geçen suçsuz birini tutukluyor polis
Üzücü değil mi?
Şehirden nefret ediyorsun
Önemli değil neler duyduğun
Hayatta kalmak yaşamak zorundasın

Break-dance, ABD'nin New York dışındaki kentlerinde de kavga etmenin yeni yolu haline gelmiş. Rakip çeteler arasında sık sık çatışmaların çıktığı Denver'deki bir lisede öğrenciler ders aralarında koridorlarda break-dance yapmaya başlamışlar. Şehir çapında bir break yarışması hazırlayan **"Denver Genç Suçlular Programı"** yönetmeni **Pierre Jiminez** şöyle diyor:

k'le dans oldu

"Kimseyi incitmeden bir numara olmanın, ndinizi göstermenin, kozları paylaşmanın güzel yolu break-dance."

ansın yeni dili

Break-dance'in de kendine göre bir dili r. Her gün değişen, herkesin kendine göyorumladığı bu sokak dansı ile ilgili akıl tutulması gerekli bazı temeller var. Her rden önce bu sokak dansı ikiye ayrılıyor. rincisi, yani Break yere yakın yapılan akbatik hareketlerden oluşuyor. İkincisi, **reak"**in başka bir şekli olan **"Electric Bol"**de ise dansçı, bedeninden bir elektrik mı geçiyormuş gibi dans ediyor.

ok kullanılan figürler

En çok kullanılan break figürleri şöyle:
Baş üzerinde dönüş: Yalnız başının üzede, hiç bir yere tutunmadan ve elleri hada hızla dönülür.
ırt üzerinde dönüş: Sırtın başa yakın bönünün ve omuzların üzerinde denge ku**"** ellerle hız alınarak dönülür. İstenilen

hıza ulaşıldığında bacaklar ve kollar göğüs hizasında kenetlenir.

El üzerinde dönüş: Vücut yere paralel, tek el üzerinde denge sağlanarak hızla dönülür.

Yel değirmeni: Sırt dönüşünün bir başka şekli ve break hareketlerinin en karmaşıklarından biri. Sırtın üzerinde yuvarlanıp havada bacaklarla makas hareketleri yapılarak hızla dönülür.

Kaplumbağa: İki el yerde, bacaklar havada, ağırlık bir taraftan ötekine kaydırılarak dönülür.

Uçak: Kollar iki yana açık, bir bacak arkaya uzatılmış, tek dizin üzerinde dönülür.

"Electric Boogie"nin en popüler figürleri olarak da aşağıdakileri sayabiliriz:

Ay yürüyüşü: Michael Jackson tarafından çıkarılan bu yürüyüş, kuşkusuz break-dance hareketleri arasında en çok ilgi çekeni. Ağırlığı bir ayaktan diğerine aktarıp, geriye doğru kayan dansçı havada öne doğru yürüyormuş izlenimi verir.

Kral tut ya da Mısırlı: Eller ve kollar birbirine dik açılarla Mısır hiyerogliflerindeki gibi tutulur.

Dalga: Bedenin hareketi bir okyanus dalgasına benzetilerek kollar, bacaklar ve üst kısım durmadan uyumla sallanır.

Renk değiştiriyor

Siyahilerin vücutlarındaki tüm esnekliği kullanarak başlattıkları break-dance artık ırk ve sınır tanımayarak tüm dünyayı sararken işin yeni bir yüzü de yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Amerika'nın pek çok yerinde beyazlara saati ortalama 4 dolardan break-dance dersi veren siyahlara raslamak mümkün. Breakçilerin bir arada bulunabileceği yeni kulüpler oluşurken sinema dünyası da break filmleri ile milyonlar kazanıyor. New Yorklu breakçilerden biri, **"Dansımız yavaş yavaş ticarete dönüşüyor. Break bir kâr aracı olursa, eski coşkuyu korumak olanaksız,"** diyor. Sokak dansçılarının çoğu bu düşüncede. **"Break-dance'in bize ait olduğunu hissedemiyoruz. Böyle devam ederse bütünü ile bizim olmaktan çıkacak,"** diye endişelerini anlatıyorlar.

Öte yandan break'i kovboy dansı gibi Amerikalıların milli dansı olmaya aday gösterenler de var. Pek çok breakçi ise işe dört elle sarılmışlar. Kimileri, resmi yarışmalar dışında halk önünde dans etmeyi kabul etmeyecek kadar ciddi. Kimileri de, günde üçdört saat çalışarak sürekli yeni figürler üretiyor, sürekli başta kalmak ve önümüzdeki yıllarda mükemmele ulaşmak için çabalıyorlar.

Yapamayanlar dans ediyor

Amerikalı genç bir kadın, **"Dans bambaşka bir duygu. Dans ederken hiçbir şeye aldırmıyorum. Yalnızca bedenimi, hareketi ve müziği hissediyorum,"** diyerek tüm Amerikayı ve Amerikalıları saran dans tutkusunu çok iyi açıklıyor. Gerçekten de Amerikalılar break, rock, disko ya da kovboy dansı olsun, doyasıya dans ederek günlük baskılardan arınmanın, boşalmanın etkili bir yolunu bulmuşlar. Amerikalılar için dans olsun da nasıl olursa olsun. 27 yaşındaki bir kimya mühendisi, bu rahatlığı şöyle dile getiriyor:

"Dans demokratik çağımı yaşıyor. Artık pistlerde çok daha tolerans ve esneklik var. İsterse ülkeyi break dalgası sarıyor olsun. Sen gene de kafana göre dans edebilirsin."

Ve ülkenin dört bir yanında Amerikalılar tüm çılgınlıkları ile dans ediyorlar.

(Newsweek'ten derleyen: İpek Ilkkaracan)

Dünün sokak dansçısı bugünün süperstarı: Shabba-Doo

Daha 1968'de, bugünün breakçileri yürümeye bile başlamamışken Shabba-Doo Chicago'da sokak köşelerinde Robot dansı yapıyordu. Chicago'da, hem de 1968'de sokakta dans etmek bile bir zincirin tutuklanması için yeterliydi. Asıl adı **Adolfo Quinones** *olan Shabbo-Doo da tutuklanıyordu zaten. Bugün 29 yaşındaki olan bu genç adam hâlâ sanatı yüzünden az şey çekmiyor. Onu* **"Breakin"** *filminde en zor break figürlerini başarı ile yaparken görenler bileğinin kırık olduğunun farkına varmadılar kuşkusuz.* **"O rölü almam beni 12 yıl uğraştırdı. Bileğim kırık diye vazgeçemezdim,"** *diyor Shabbo-Doo.*

Shabbo-Doo yıldızlığa yükselen ilk sokak dansçılarından biri. 70'lerde California'ya yerleşen genç Quinones'lar ülkin TV dizisi **"Soul Train"***de dans etmişler. 16 yaşında kardeşlerinden ayrılarak* **"The Loekers"** *adlı akrobatik dans grubuna giren Shabbo-Doo bazı TV programlarına çıkmış. Bir süre sonra gruptan ayrılarak tiyatro oyunlarında rol almış ve* **"Breokin"** *filminin koregrafları ile bu sıralarda tanışmış. Yapılan denemelerde yapımcıların beğenisini fazlası ile kazanan Doo, filmin başrollerinden birini almış. Profesyonelleri bile şaşırtan bir sokak dansçısını canlandırdığı bu filmle Shabbo-Doo birdenbire aranılan bir* **"Superstar"** *olivermiş.*

Bugünlerde ise Doo çok meşgul. İki aylık bir Avrupa turnesinden yeni döndü. Cerritos'taki geniş evinde biraz dinlenip, belki de yeni Jaguar'ı ile dolaştıktan sonra iki TV dizisi için çalışmalara başlayacak. Break'in getirdiği bu çılgınlık sonunda sönebilir diyen Shabba-Doo, **"Ama sokak-dansı hep kalacak. Bir gün insanlar dansın da caz ya da bale gibi geçerli bir sanat olduğunu kabul edecekler. Bu Amerikalıların gurur duyması gereken bir dans,"** *diye sanatını savunuyor.*

"Armageddon'da iyi ile kötü arasındaki son savaş verildikten sonra büyük sorgu olacak ve dünyaya bin yıllık barış gelecektir." Resim: Chagall,

Reagan, iyi ve kötü ruhlarla uğraşıyor

ABD Başkanı **Ronald Reagan** zaman zaman Sovyetler Birliği'nden **"Kötülük İmparatorluğu"** olarak söz etmiştir. İncil'de Kötülük İmparatorluğu, dünyanın sonuna doğru hüküm sürecek olan bir devlettir ve bunu iyiyle kötü arasındaki son mücadele izleyecektir. İyiliği temsil eden **Gog** ile kötülük timsali **Magog** arasındaki savaşa **Armageddon** adı veriliyor.

Ronald Reagan'ın dini kökenli bazı kavramları kullanış biçiminin gerisinde, İncil'in gelecek üzerine kehanetleri konusundaki tartışmaları yatıyor. **"Washington Post"** gazetesinden aktardığımız yazısında **Ronnie Dugger** bu özgün İncil yorumlarını inceliyor.

Reagan'ın bunalım teorisi

Ronald Reagan son dört yılda en az beş kez, Armageddon'un bir insan kuşağı içinde gerçekleşebileceğini ve Ortadoğu'dan başlayabileceği inancını ifade etti. Armageddon'u doğrudan doğruya **"dünyanın sonu"** ile birlikte ele alıyor.

Başkanın Armageddon konusundaki açıklamalarının hiçbiri kesin ya da ayrıntılı değildi. Onun söyledikleri, iyi ile kötü arasındaki savaştan, içinde Ortadoğu'nun, nükleer silahların ve İncil'de sözü geçen mucizelerin gerçekleştiği, sonunda **İsa**'nın dünyaya ikinci kez geldiği ve bin yıllık bir barışın hüküm sürdüğü ve eski dünyanın yerine yenisinin geçtiği konusunda kehanetlerde bulunan köktenci din adamlarının yorumlarını andırıyor.

Beyaz Saray bu konudaki görüşme isteklerini şimdiye kadar reddetti. Ama Reagan'ın şimdiye kadar söylediklerinin ışığında bakarsak, Amerikalıların, savaş, barış ve **"düğmeye basma"** konusunda tam yetkili olan Başkanlarının, Ortadoğu'daki bir nükleer savaşla başlayacak olan Armageddon'u beklediğine şaşmaları beklenemez.

Bunu gerçekten mümkün, hatta muhtemel görüyorsa, bu gerçek dünya için ne anlama geliyor? Doğuda bir bunalım doğduğunda ve bir nükleer savaş tehlikesi ortaya çıktığında, o zaman Başkan Reagan Armageddon'un yaklaştığına ve bunun Tanrı'nın iradesi olduğuna mı inanıyor? Dini inançları, nükleer silahlara başvurma kararını etkileyebilir mi?

Son savaş

İyiyle kötü arasındaki son savaş hakkında kilise öndegelenlerinden **C.C. Cribb** şunları yazıyor: **"Kral İsa, şeytani Hıristiyan düşmanının milyonlardan oluşan ordularını son adamına kadar ezecektir."**

İncil'e göre, Armageddon sırasında, Tanrı insanlık tarihine müdahale edecek. Gökten yeryüzüne inip **"kötü"**yü yenecek. Kıyamet günü kötüleri lanetleyecek, iyileri sonsuz hayata kavuşturacak ve **"başşeytan"** zincirlenirken bin yıllık barış dönemini açacak. Sonra sonsuzluk başlayacak.

İncil'deki vaatlere tümüyle inanan Hıristiyanlar için Armageddon sadece dehşet ve sonsuz kan dökme değil, aynı zamanda İsa'nın dönüşü, son sorgu ve sonsuz huzurun vaadi.

1980 seçim kampanyası sırasında Reagan televizyonda **Jim Bakker** adlı bir rahiple yaptığı görüşmede, **"manevi yenilenme"** gereğinden söz etti ve şöyle dedi: **"Armageddon'u görecek nesil biz olabiliriz."**

Aynı seçim kampanyası sırasında da New York'ta Cumhuriyetçi Parti'nin Yahudi çevreleri karşısında şunları dedi: **"İsrail, Armageddon'un başlayabileceği bölgede, güvenebileceğimiz tek istikrarlı demokrasidir."**

Reagan'ın göreve başlamasının altıncı haftasında Amerikan ahlakçıları arasında Reagan'ın en kararlı taraftarı rahip **Jerry Falwell**, Reagan'ın İncil'in vaatleri konusunda kendisiyle tamamen aynı görüşte olduğunu belirterek, Sovyetler Birliği'nin nükleer silahlarla yok edilmesiyle son bulacak bir savaşın 60 yıldan az bir süre içinde çıkacağını söyledi. Fakat orada yaşayan Hıristiyanlar birdenbire göğe yükseleceklerden ve böylece soykırımdan kurtulacaklar. Falwell, **"Kanımızca Sovyetler Ortadoğu'yu özellikle de İsrail'i istila edecek"** diyor.

Geçtiğimiz yılın 18 ekiminde Başkan Reagan, Amerikan - İsrail Dostluk Derneği'nin Genel Sekreteri **Thomas Dine**'e telefon etti. Sonradan basına yansıyan bu görüşmede Başkan Reagan, Dine'e şöyle diyordu: **"Biliyor musunuz, İncil'de sizin peygamberinizle ilgili bölümleri ve Armageddon konusundaki hükümleri okudum ve düşünüyorum, bunu görecek olan nesil biz miyiz diye."**

Savunma Bakanı **Caspar Weinberger** da Harvard Üniversitesi'ndeki bir seminerde bir öğrencinin kıyamet konusundaki sorusu üzerine, **"Gerçekten dünyanın bir sonu olacağına inanıyorum -umarım Tanrı'nın bir eylemiyle olur bu- ama her gün, zamanımızın daraldığını düşünüyorum"** yanıtını veriyordu.

Gog ile Magog

"Armageddon ve Rusya ile Çakacak Savaş" adlı bir broşüründe Falwell, Sovyetler'in İsrail'i istilası için koşulların şimdiden hazırlandığını, Sovyet birliklerinin altıda beşinin öldürüleceğini **"Ve komünizm tehlikesinin sonsuza kadar son bulacağı"**nı anlatıyor. **"Sonra Hıristiyan düşmanı Ortadoğu'yu ele geçirecek ve Armageddon'un son soykırımı gerçekleşecek."**

Trafik karışacak

Falwell, Hıristiyanların nükleer savaştan ve Armageddon'dan korkmamasını söylüyor. **"Çünkü bu felaketlerden önce hepimiz kurtarılacağız."** Bunu şöyle açıklıyor: **"Örneğin bir otomobildesiniz. Belki de direksiyonda siz varsınız. Yanınızda başkaları var, bunlardan biri belki de Hıristiyan değil. İsrafil'in Sur'u çalındığında siz ve diğer ahretlik Hıristiyanlar anında kurtarılacaksınız. Siz kaybolacaksınız ve geriye sadece elbiseleriniz ve sonsuz hayata ulaşamayacak şeyleriniz kalacak. Digerleri otomobilin sürücüsünün kaybolduğunu görecek ve kazaya uğrayacaklardır. Otobanlardaki diğer otolar da sürücüsüz kalacak ve dünyanın tüm otobanları bir cehenneme dönecektir."**

Tanrının görevlendirdiği vali

Reagan Kaliforniya Valisi seçildiğinde bir muhabire, seçimden önce ellerini kavuşturduğunu ve geleceğini İsa'nın ellerine teslim ettiğini söyledi. Diyordu ki, **"Tanrısal bir planın varlığına her zaman inandım. Neden seçildiğimi, ya da benim neden burada bulunduğumu, Tanrı'nın benim için öngördüğü planın bu olması dışında açıklayamıyorum."**

Bu açıdan, Başbakan Reagan'ın Armageddon'a inandığı haberi ciddi bir haberdir. Tabii ki, silahlı kuvvetlerin en üst yetkilisi olarak Başkan'ın inançlarıyla görevini yürütüşü arasındaki bağlantıları kanıtlamak imkânsızdır. Birçok insan, yaşayış tarzları üzerinde hiçbir etki yapmayan dini inançları savunuyorlar. Ama en azından bu, daha iyi tartışılmayı hak eden bir konu.

Kapaktaki resim: Chagall'ın "Nuh Tufanı" adlı tablosu.

Paris'ten Ankara'ya, Ankara'dan Paris'e

ERHAN KARAESMEN

Geçtiğimiz günlerde Paris'ten Ankara'ya ara sıra denk düşen dönüş yolculuklarından birini yaptım. Mesleğe başlangıç döneminin anılarıyla, hâlâ süren kişisel dostluk ilişkileriyle ve Türkiye dışında geçen yıllarımda uzunca yaşayarak tanıma fırsatı bulduğum yabancı kentler içinde beni en fazla etkileyeni oluşuyla Paris'e yolumun sıkça düşmesi olağandır. Çok kısa uğrayışlardan bile çoğunlukla keyifli dönmüş olduğumu ansıyorum. Bu kez, arada başka ülkelere uğrama zorunluluğu bulunmasına karşın daha uzunca kalabilme şansım doğdu ve daha tedirgin, daha kafam karışmış döndüm.

Üniversite ve araştırma dünyasından, sanat çevrelerinden eski dostlarla, daha yeni simalarla, yine eskilerden gençliğimde çalıştığım araştırma kurumlarında yanımda işçi olarak işe başlayıp sonradan ustabaşılığa yükselmiş ve çok uzun zamandır görmediğim düz Fransız vatandaşı Pierre'lerle, Roger'lerle rastlaştım. Bir iç dürtüyle birkaç dakikalık hoş beşten sonra bütün bu insanlarla sözü Türkiye-Fransa ilişkilerine getirdik. Dünya sorunlarına, politikasına olan ilgi düzeyleri ve genel, özel kültür birikimleri epeyce farklılık gösteren bu kişilerin ortaklaşa vardığı yargı şu oluyordu. **"Bu iki ülke arasındaki gerginlik alabildiğine anlamsızdır."**

Kültürlü ve dünyayı bilen araştırma uzmanı bir dostuma göre Türkiye sosyo-kültürel sorunlarını tam aşamamış, ama endüstriyel ve ekonomik güç oluşturmaya başlamış bir ilginç ülkedir. Birkaç kez gelip gittiği için de yetkiyle ekliyordu: **"Ayrıca, bir turizm ve misafirperverlik cennetidir."**

Yeni tanışlardan bir sanat eleştirmenine göre doğu-batı dünyaları kesişmesinin ilginçliğini ve renkliliğini kaybetmemiş son zinciridir Türkiye. Gelmiş ve yeniden gelecekmiş, İstanbul'a.

Olsa olsa

Montparnasse bistrolarının ceyrek yüzyıllık en uyanık kadın hizmetkârlarından ama Fransa dışında bir İspanya'yı bilen Georgette'e göre, Paris'te bile bu kadar çok sanatçısı, ressamı olan bir Türkiye, olsa olsa önemli bir ülkedir. Yanındaki bir arkadaşı ekliyordu: **"Ayrıca ağırbaşlı insanların ülkesidir. Onbinlerceniz Paris'in kuzey mahallesinde kendi aralarında kimseyi rahatsız etmeden, sessiz sedasız yaşıyorlar. Zil takmış dolaşan üç tane zibidi Ermeni ile kıyaslanmaz bile."**

Türkiye'yi özel olarak bilmeyen, ama dünyayı iyi bilen Sorbonne'lu profesörün filozofça yaklaşımına göre ne idüğü meçhul altmış küsur yıllık bir yalan yanlış söykırım efsanesiyle kafa yoracak yerde 2000 yıllarına doğru gelişecek bir yeni kuzey - güney diyaloğunda Türkiye'nin sahip olacağı büyük potansiyele bakmak gerekir.

Dünya ile birlikte Türkiye'yi de bilen bir diğer değerli bilim adamı aynı zamanda özel sektör danışmanlığı da yapmanın pragmatizmi içinde; **"Hızlı gidiyorsunuz, azizim"** diyor. **"Benim danışmanlık yaptığım Fransız inşaat firmalarına Orta Doğu pazarında Allah bilir belki de senin danışmanlık yaptığın Türk şirketleri rakip oluyor ve elimizden iş kapıyor."** Eski dost ve uluslararası arenada yeni rakipler olarak karşılıklı gülüşüyoruz. Sonra, daha ciddileşerek sürdürüyor: **"Ama uluslararası piyasada firmalar bazında kapsamlı bir Türk-Fransız işbirliğini ya da üniversitelerimiz arasında bir ortak projeyi yürütme şansını maalesef zor görüyorum. Her iki ülke yöneticilerinin de kusur payı olmalı. Bir yapay uzaklaşma yaratıldı. Fransızın kendinden fazlaca emin bir adam olduğu doğrudur. Ama, iş dünyasında küçük görmelere falan yer yoktur. Fransız iş ve bilim dünyası gelişen Türkiye gerçeğini görüyor. Ama uzanamıyor, oraya".**

Eski işçim, yeni başteknisyen ama hâlâ mavi tulumuyla ve becerikli bileğiyle iş üreten, gözlerinin içi gülen Roger, **"Yahu benim Türkiye'de tatil yapmaya bütçem uygun değil. Ama, konu komşu, eş dost bir yığın adam gitti sizin oraya. Herkes hayatından çok memnun dönüyor. Galiba kendi aranızda biraz itiş kakış oluyormuş.**

Vaktiyle terör varmış, şimdi de tam oturamamış, partiler seçime giremiyormuş gibilerden şarkılar da duyuyoruz. Aslını bir anlat bana da rahatlayayım." Sevimli dostumu Türkiye'nin endüstriyel ve teknolojik gelişmesinden, yetişmiş insan gücünden, artık neredeyse sanayileşmiş bir ülke sayılabileceğinden söz ederek ve bu gelişmeye karşın insanî dayanışma ve misafirperverlik sıcaklığının henüz kaybolmadığı dünyadaki son toplumlardan birinin Türk toplumu oluşunu vurgulayarak daha genel ve geleceğe dönük bir düzlemde rahatlatıyorum. Aslında politikayla falan ilgisi olmayan, spor ve magazin dergileri okuyan ama uyanık bir Fransız ortadiregidir, söz konusu dostumuz. Türk basketbolundaki gelişmeden ve bu sporda Fransız takımlarını yenip duruşumuzdan söz açarak sürdürüyoruz.

Anadolu uygarlıkları

Eski şefim, üniversite hocası, güneş enerjisi araştırma projeleri yöneticisi, üç kuşak Türkiye âşığı (önümüzdeki yıl torunları Antalya'da tatil yapacak) bir diğer değerli dostla Monet'nin Giverny'deki müzeleştirilmiş evini ve ünlü Nilüfer havuzlarını gezip fotoğraf çekerken Türk İslam sanatının üstünlüklerinden, geçen yılki dünya sanat âlemini sarsan Anadolu Uygarlıkları sergilerinden konuşuyoruz. Uluslararası bir sanat çevresi söyleşisinde bir gece yarısı Paris'te kariyer yapmış Bangladeşli bir baleci hanım, gelişmekte olan ülkelerin aydınlarının Türkiye'nin müstesna yerine nasıl gıptayla baktıklarını içtenlikle anlatıyor. Bir genç Fransız sanatçı grubu ilgiyle izliyor ve hararetle onaylıyor bu düşünceleri. Farklı çevrelerde benzer nitelikte başka söyleşiler de oluyor. Fransızın ağzından Türkiye ile ilgili hep olumlu şeyler dinliyorum, on gün boyunca. Kafayı karıştıran da bu. Bu kadar farklı dünyalardan meslektaşlarden bir yığın insan, **"Türkiye iyidir, önemlidir. Türk - Fransız ilişkileri içler acısıdır"** diyor. Rastlantısal otuz küsur kişinin görüşünü bir anket örneklemesi mantığıyla genelleştirecek değilim.

Bu dostluk rastlaşmalarının böyle bir amaca ve Ankara'ya dönünce bir izlenim yazısına dökülmesi planı da kesinlikle yoktu. Ama, bu rastlantısal izlenim dizisi kimi Fransız basını ve yayın organlarının Türkiye - Fransa ilişkilerinin önce gerginleştirilip, sonra da gergin tutulmasından olumsuz rolünden duyduğum sürekli rahatsızlığı birden yoğunlaştırdı. Küçük burjuvası çok yaygın olan toplumlarda, çapsız, sindirimsiz, minnacık kentsoyluluğun içini gıcıklayıcı basın ve yayın politikasının egemen olduğu görülmüştür. Fransız küçük burjuvasında hatta kimi sahici burjuvasında bile biraz bilgiçliğin de getirdiği bir egzotizmle karışık mahalli renk arayışı merakı egemendir. Yok Ermenilik, yok Kürtlük, yok Rumluk vb. gibi bizim toplumumuzla olan ilişkilerdeki değer yargılarına da etki yapan kimi konuların delişilip durulmasında Fransız küçük burjuvasının bu temelsiz egzotiklik merakını pupa yelken tahrik eden bir bölüm basın yayın organının, bu arada devlet denetimindeki televizyonun payı bulunmaktadır. Bir başka payı da Fransız devlet kurumsallığına bağlamak mümkün gibi gözüküyor.

Büyük Fransa kompleksini Fransız iş dünyası, aklı başında bilim ve düşün dünyası silkeleyip attığı halde, çok köklü ama atıl devlet mekanizmasında büyüklük - küçüklük, soyluluk - garibanlık gibi nesnellik ölçütü bulunmayan değerlendirme faktörleri hâlâ ağırlığını sürdürebiliyor. Sanayileşmesini bazı eksik gedikiyle de olsa tamamlama yoluna girmiş, büyük bir yetişmiş insan gücü potansiyeline sahip, satışı ve pazarlaması zayıf da olsa Akdeniz'in doğusunda granit gibi kitlesel bir yer kaplayan 1980'ler Türkiye'sini küçük ve gariban görebilme hatasını işletiyor. Devlet kurumsallığı düzeyinde bu değerlendirme çarpıklığını görünüşte dostumuz olan başka Batılı ülkelerde de görebilirsiniz. Ama konumuz gereği burada altını çizerek Fransa'daki değerlendirme güdüklüğünü ön plana çıkarıyoruz.

Bizim pencere

Gelelim, bizim penceremizden bakıştaki değerlendirmeye ağırlığını koyan kimi bilgi eksikliklerine. Fransa ortalama kamuoyu Türkiye'yi fazla bilmezlikten gelir, kimi kurumları da tamamen ıskalarken, bizim bakışımızdan duygusal bir hiddete yol açan yakışıksız olaylar dizisi ortadayken, Ankara'dan Paris'e soğukkanlı bir bakış göndermek hiç de kolay olmayabilir. Ama sağduyunun bir ölçüde seferber edilmesinde yarar olacağı da açıktır. Doğasının güzelliği, Paris'in büyüleyici çekiciliği, belli bir kültür birikimine sahip kentsoylusunun görgülü ve renkli yaşama biçimi, uyanık genç kuşaklar yetiştirebilme potansiyeli, sanat alanında olduğu kadar bilim ve teknolojideki yaratıcılık özelliğiyle Fransa ve Fransız toplumu, Batı Avrupa camiasının çok ilginç bir halkasını oluşturur. Yazımın akışı içinde kıyasıya eleştirdiğim küçük burjuvasının çapsızlığına gelince, herhangi bir toplumdakinden daha aşağı düzeyde olduğunu da söyleyemeyiz. Orta ve hafifçe orta üstü Fransızın Türkiye'ye karşı özel, bireysel husumet taşıması için hiç ama hiçbir tarihsel, coğrafi neden yoktur. Aksine yazının girişinde verdiğimiz birkaç örnekten görülebileceği gibi akıl başında ve sağduyulu Fransızın Türkiye'ye sevecenlikle bakıyor olması şansı da pekala mevcuttur.

Öte yandan ülkeler arası ilişkilerde duygusallık falan yerine ekonomik ve uluslararası politika çıkarlarının etken olması gerektiği açıktır. Bu anlamda düşünürsek Fransa'nın Avrupa ülkelerinin kendi iç ilişkilerinde çok prestijli bir yere ve genel dünya dengesinde küçümsenemeyecek bir ekonomik, teknolojik potansiyele sahip bir ülke olduğunu görüyoruz. Türkiye'den bakışta son yıllardaki kızgınlığımız bu gerçeği gölgeliyor olsa da, bu böyledir. Bu mantık çerçevesinde, Türkiye'nin çıkarları bakış açısından gözden çıkarılmasında hiçbir yarar olmayan bir ülkedir Fransa. Hele, çeşitli karşılıklı ilişki sorunlarına karşın, daha yakın hissedegeldiğimiz bir Batı Almanya'nın bile uluslararası yeni bir ekonomik - teknolojik güç oluşturmada Fransa'nın açık desteğini ve işbirliğini arayıp zorladığı bir dönemde.

Benim yurt dışında bulunduğum son haftalarda Fransa'nın başlatır gibi olduğu ilişki gerginliğini yumuşatma girişiminin karşılıklı bir yeniden düşünme ve arama dönemine yol açmasını temenni etmek gerekiyor.

Duvarlara yazı yazmak yasaktır ve de sanattır

ABD ve Batı Avrupa'da duvarlar karikatürle resim, resimle yazı arası "eser"lerle doluyor. Fırça yerine sprey boya kullanan sanatçılar kendilerine "graffiti"ci, yapıtlarına da "graffiti" diyorlar.

Harald Naegeli, Zürih'te "duvarları kirletmek" suçundan tutuklandı ve hapse mahkûm oldu. Hapishaneden kaçtı. F. Almanya ve Fransa'da "eser"leri sanat müzelerine alındı.

Duvar yazılarını silme işinden para kazanan bir şirketin servis aracı.

Duvar yazılarını bilmeyen yoktur. Ama öyle duvar yazıları vardır ki, bildiğiniz gibi değildir. Batı Avrupa ve ABD'de duvarlara yazı yazmakta kullanılan fırçalar yıllardır çöp teneke sini boylamış durumda. Ancak bu demek değil ki duvarlar tertemiz kalıyor. Fırçaların yerini aerosol boya sprey leri aldı. Değişen sadece bu değil. Artık duvarlarda şu ya da bu siyasi partinin sloganları değil, politikaya tersten bakan, ya da hiç bakmayan gençlerin **"marifet"**leri egemenliği ele geçirmiş durumda.

New York'taki sayısız metro istasyonunda yıllardır polisle duvarlara yazı yazan, resim çizen **"spreyci"**lerin kovalamacası yaşanıyor. Yıllar önce duvarı kirleten gençlerle uğraşmak zorunda kalan polisler şimdi çağdaş sanat müzesine gittikleri zaman aynı gençlerin aynı marifetlerinin kopyalarıyla karşılaşıyor. Son yılların belli başlı görsel sanatçıları New York metrosundan çıktı. Eskiden kovalanan spreyciler şimdi önceden hazırlanan bir duvar üzerinde duygularını ifade etmeleri için sanatseverler tarafından davet ediliyor. Yeni sanatçılar akımı karikatürle resim, resimle yazı arası bir şeyler karalıyor ve **"duvarın üstüne yazılan yazı"** tanımından yola çıkarak kendilerine **"graffiti"**ci diyorlar.

"Tereddüt halinde libidoyu seçin" — Aşk ve şehveti savunan bu söz Latince olarak ve Roma tapınaklarındaki büyük sözler tarzında yazılmış.

"Sanat Anarşidir." — Bu sözü yazan kişi resmini tamamlamayı sloganıyla bağdaştıramamış.

Geçtiğimiz yıl İsviçre'de bir **"graffiti"** sanatçısının yükselişi yaşandı. Zürih'te bir gece sayısız duvar, birtakım çizgi adamların değişik duruşlarını gösteren resimlerle donanıyordu. Hepsi de özgün bir resim stiline tanıklık eden duvar resimlerinin yaratıcısı, bu duvarları boyamakla yasada **"duvarları kirletmek"** denen fiili işlediği için gizleniyordu ve bu yüzden kendisinden **"Zürih spreycisi"** diye söz ediliyordu. Sonra bir gün bu kişi yakalandı. **Herald Naegeli** adlı bu kişi mahkemeye tarafından üç ay hapse mahkûm oldu. Yatacağı cezaevinin rahibi de daha Naegeli hapse girmeden kendisiyle temasa geçerek, cezaevi kilisesinin duvarlarına dini **"graffiti"**ler yapmasını rica etti. Sonra Naegeli hapisten kaçtı ve Federal Almanya'da ortaya çıktı. Orada çeşitli **"eser"**lerini kişisel sergisinde kalabalık bir sanatsever kitleye sunma imkânı buldu. Naegeli halen İsviçre'de duvarları kirletme suçundan aranıyor. Ama benzer eserleri Federal Almanya ve Fransa'da sanat müzelerine alındı.

"Graffiti" böylesine değişik bir olay. Çocuksu bir iz bırakma güdüsüyle açıklanabilen bu sanat tarzı, belirli kalıplara bağlı kalmıyor. Federal Almanya'daki bazı **"eser"**lerde bu akımın ağırlığını sloganlar oluşturuyor. Bu sloganların kimisi siyasi görüşleri, kimisi toplumu hakkındaki düşünceleri, kimisi de eline boya sporeyleri ni alan kişinin aklına gelen saçmalığı yansıtıyor. İşte sloganlardan bazı örnekler:

- *Düşün hele, savaş çıkmış ve kimse gitmemiş.*
- *Wagner yaşıyor, Telefon: Bayreuth 7238*
- *Deliler güneşin önüne geçtiği sürece, insan kendi gölgesini göremez.*
- *Grönland'a özgürlük, kahrolsun kutup buzları.*
- *Ben sizin yüzme havuzunuza işiyor muyum? Neden tuvaletimde yüzüyorsunuz? (Berlin'de bir tuvalet)*
- *Ölümden önce hayat var mıdır? (Konstanz'da mezarlık duvarı)*
- *Tanrı tanrılarınmazlığı kutsasın.*
- *Ömürboyu ölü olmaktansa, beş dakika korkak olmak daha iyi.*
- *Birazdan dönerim-Godot.*
- *Tanrı ölmedi. Sağlığı yerinde, ama kendine daha müteva zi bir iş buldu.*
- *Yapacak iş çok-hiç başlama!*
- *Nostalji de eskisi gibi değil artık.*
- *Tüm kadınlar lezbiyendir, lezbiyen olduklarını bilmeyenler hariç.*
- *Evlilik harika bir müessesedir. Ama kim bir müessesede yaşamak ister ki?*
- *Başkasına söz verenin, söyleyecek sözü kalmamıştır.*
- *Bavyeralılar! Hamburg'u terk edin! (Hamburg'da yabancı düşmanlığına karşı slogan)*

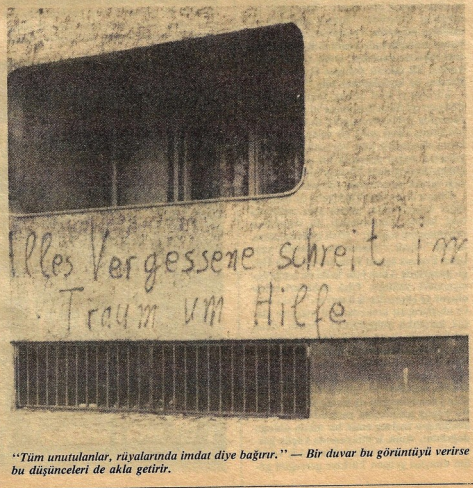

"Tüm unutulanlar, rüyalarında imdat diye bağırır." — Bir duvar bu görüntüyü verirse bu düşünceleri de akla getirir.

"Kızılderili reisi Geranimo, nüfus sayımını boykot ediyor." — Nüfus sayımıyla kişilere ait özel bilgilerin resmi dairelerce kötüye kullanılma korkusuyla 1863'te öldürülen Kızılderili direnişçisini anma birleşiyor.

- *Türkler, İstanbul'u terk edin.*
- *Komşunu sev. Ama yakalanma.*
- *B... yiyin, milyonlarca sinek yanılıyor olamaz.*
- *Bu ülkeye ilgisizlik hâkim.*
- *Hayatın bir sakadan ibaret olduğunu düşünenler- sonun ilginç olmak zorunda olduğunu unutmayın.*
- *Adem, Havva'nın annesiydi.*
- *Daha çok çalışın. Daha güzel alışveriş yapın. Daha iyi bir evde oturun.*
- *Daha hızlı sevişin.*
- *Sosyalizm proletaryanın afyonudur.*
- *İlgisizlere ilgi gösterilmiyor.*
- *Ölüm en muhteşem uyuşturucudur. Bu yüzden de hep sona saklanır.*
- *Cinsler arasında fark yoktur. Kadınlar da tuvalete gider.*
- *İnsanlar kaza yapıyor. Kazalardan insan doğuyor.*
- *Gelecek gerçekleşmiyor -talep yokluğundan dolayı.*
- *İsa da yabancıydı. (Yabancı düşmanlığına karşı)*
- *Bundan sonraki 3 bin milde kokain yok. (Berlin duvarından)*
- *Marx öldü, Lenin öldü, ben de kendimi iyi hissetmiyorum.*
- *İsa'yı kimse geçemez -Karl-Heinz Rummenige hariç.*
- *Hayat bir türlü öldürülemiyor.*
- *Geride bıraktıklarım bana hangi çelenkleri hazırladı?*
- *Kadınların gücü, erkekleri küstürdü.*
- *Sivilce yasaklanamaz!*
- *Barış için savaşmak, bekâret için sevişmek gibidir!*
- *Ruslar geliyor! Onları tek başıma durduramam.*
- *Düşünün bir, savaş yapıyoruz ve-herkes geliyor.*
- *Herkes doğaya dönmek istiyor, ama hiçbiri yayan gitmek istemiyor.*
- *Benim tanrım yaşıyor. Seninki için üzgünüm.*
- *Paranın sonunda harcanmamış ay kalırsa ne yaparım?*
- *Savaş kârlı bir iş. Anneler çocuklarınızı yatırın.*
- *Her şeyi istiyoruz. Hem de hemen.*
- *Sana ne dedilerse yap-sonra da isyan et.*
- *Hareket etmeyen zincirlerinin farkına varmaz.*
- *Erkeksiz kadın, bisikletsiz balık gibidir.*
- *Hayat, kalıtımsal bir hastalıktır.*
- *Öğrenci dediğin kantin yolunda kırılır.*
- *Savaşı rahat bırakın!*
- *Yamyamlık yasal hale getirilsin.*
- *Tanrı bir kadındı, gün gelip fikir değiştirene kadar.*
- *Evine dön Godot- seni affettik.*
- *Erkekler tuvalet gibidir. Ya berbattırlar, ya da meşgul.*
- *Hep iyiliğimizi istiyorlar- Vermeyeceğiz işte!*
- *Ben öyle talihsizim ki, tuvalete yazı yazarken bile beni yaka...*
- *Dikkat: Çubukla yüksek atlama antrenman sahası! (Berlin duvarı)*
- *Trafikte kendinize koruyun- tank kullanın.*
- *Damlaya damlaya karaciğer gider.*
- *Seni mahveden şeyi mahvet.- Kendini yok et.*
- *Çalışmak bir zevktir. Ama zevk bana dokunuyor.*
- *Sana nasıl davranmalarını istiyorlarsa, başkasına da öyle davran.*
- *— Olmaz ben Mazoşistim.*
- *Hayat herkese göre değil.*
- *Tanrı ölmedi. Sadece arabasına park yeri bulamadı.*
- *Yaratıcı olun.- Yeni bir rezalet çıkarın.*
- *Erken ölen, daha çok ölü kalır.*
- *Gerçekçilik, uyuşturucu kullanmasını bilmeyenler içindir.*
- *Aklımız en büyük servetimizdir- Ama yoksulluk da ayıp değil.*

"Büyük Birader seni gözetliyor." — Bilgisayarların ve bürokrasinin yayılmasından duyulan korku Orwell'in "1984" romanından bir alıntıda cisimleşiyor.

- *Sokaktaki ölüme son verin. Arabanızı kaldırımdan sürün.*
- *Halka havyar dağıtın- ayakları kaysın.*
- *İyi bir söz için her zaman yer bulunur.*
- *Bugün güldünüz mü?*
- *Yapacak çok iş var- gelin seyredelim.*
- *Önyargılı bir insan değilim.- Herkesten nefret ediyorum.*
- *Bayan Tanrı erkeği yaratırken, sadece alıştırma yapıyordu.*
- *Camlar kırılıyor- Çığlık attıyorsunuz. İnsanlar ölüyor- susuyorsunuz.*
- *Dünyamız şu sıralar menopoz dönemini yaşıyor.*
- *Kimse işe yaramaz değildir. En azından kötü örnek olarak hizmet edebilir.*
- *Balinaları kurtarın, Honda'ları avlayın!*
- *Spor yap- yoksa sağlıklı yaşarsın.*
- *Sovyetler Birliği sizi ziyaret etmeden, siz onu ziyaret edin.*
- *Erkeklerin sadece iki hatası var: Söyledikleri ve yaptıkları!*
- *Mantıklı olun, imkânsızı isteyin!*
- *Orgazm, çık dışarı, çevren sarıldı.*
- *Tanrı her şeyi görür- Dallas dışında.*
- *Bu ne biçim bir ülkedir ki, güneş sabah saat saat yedide kalkar?*
- *Hayatı seviyorum - ama sevgim karşılıksız.*
- *Bir atom bombası adamın bütün gününü berbat edebilir.*
- *Hiç uyumamaktansa, sekiz saati büroda geçirmek daha iyidir.*
- *Hayat cinsel temasla bulaşan bir hastalıktır.*
- *Yabancılar dışarı!- Keşke gidebilseydim (Berlin duvarı)*
- *Savaşma seviş!- Ben evliyim. İkisini de yaparım.*

"Bavyeralılar dışarı!" ve "Hadi" yazıları Hamburg'taki bir evi süslüyor.

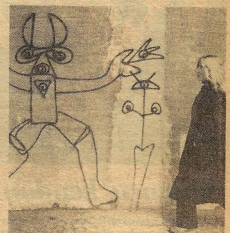

"Zürih Spreycisi" Harald Naegeli'nin halka açık ve henüz sanat otoritelerinin ellerinde korumaya alınmamış bir eseri.

cemal nadir'den

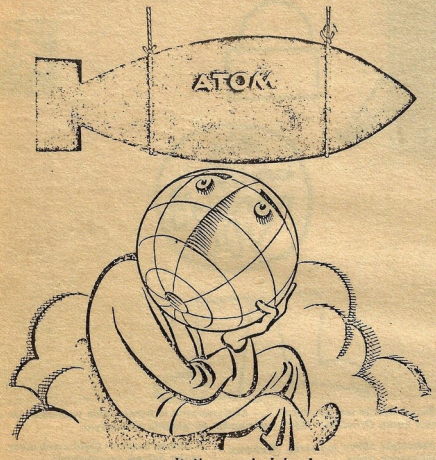

Démocles'in yeni kılıcı!..

MEHMED KEMAL

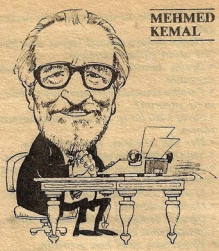

Dışarda soluklanmak

Başkentte siyasal olaylar kızıştı, ağır basmaya başladı mı DP Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes soluğu gezilerde alırdı. Başkent dışındaki illere gider, toplanan ve toplatılan kalabalıklara söylevler söyleyerek eser tozar, atar tutardı. Hiçbir şey yapamazsa, barajlardan, elektrik santrallarından, çimento - şeker fabrikalarından, yeni yapılacak yollardan söz açar, vaat üstüne vaatte bulunurdu. Böyle gezilerde kaç ilçeyi il, kaç ili ilçe yapmayı vaat ederdi.

Türkiye'nin çok partili siyasal yapısının geçmişini bilenlerce Başbakanların başkent dışı gezileri sürpriz değildir. Sayın Özal da bir şeylere sıkışıyor, bir şeylerden kaçıp kurtulmak istiyor ki, bir süredir Doğu gezileri icat etti. Başkentte oturup ülkenin genel işleri ile uğraşacak yerde Doğu Anadolu gezileriyle vakit geçiriyor.

Çadırda bile

Bir meraklı da basın toplantılarıdır. Zaten yanında olan gazetecilere her şeyi söyleme olanağı varken, yerde olsun, gökte (uçakta) olsun hemen ayaküstü bir basın toplantısı düzenleyiveriyor. Yağıyor, gürlüyor.

Başbakan olduktan sonra yaptığı gezilerden hiçbirine katılmadım, ama Edirne'de Kırkpınar güreşleri yapılırken uzaktan izledim. Eli değmişken Kırkpınar Ağası'nın çadırında hemen bir basın toplantısı düzenleyiverdi. Güreşleri seyre gelmiş ama bilet bulamamış kalabalığı gözüne kestirdi, sanki kedisi için toplanmışlar gibi, eliyle işaretler vermeye, kalabalığın arasında tur atmaya başladı.

Kasabada merak

Bir tatil gününde bir Anadolu kasabasına kim gelse halk çevresini alır, merakla *'temaşa'* eder. Günümüz siyaset adamları ki bu kalabalıkları kendileri için yaratılmış bir gösteri sayıyorlar. Bu tatil gösterileri ayranlarını da kabartıyor. Her feodal özlemcinin her şeyi kendinin bellemesi gibi, kalabalıkları da kendinin sayıyor, durmadan sallıyor:

"Bir daha seçimlere gidersek ezer geçeriz.."

Avucunun içinde peynir parçası gören çoğu kişi kendini mandıra sahibi sanmıştır. Ama kulağını çarşı pazar dolaşan halkın ne fısıldadığına bir verebilse neler mırıldandığını öğrenecektir:

"Elim kırılsa da şunlara oy vermeseydim."

Alkışlar Menderes'e oylar İnönü'ye

Doğruyu bilmek kadar öğrenmek de zordur. Her alkış, her sallanan el muhabbetli bir selam değildir. Bunu eski politikacılar çok iyi bilirler. Dahası var, Adnan Menderes'in halk son zamanlarda kişiliğini çok severdi de, partisini sevmezdi. 1957 seçimlerinde yağmur altında Adana halkı hem de iki saat gecikme ile gelen Menderes'i beklemiş, alkışlamış, sevgiyle bağrına basmış, ama oyunu vermemişti. 1957 seçimlerinde oylar, Menderes kadar alkış toplayamayan İnönü'nün partisine akmıştı.

Yeni gözdeler

Gene dahası vardır, son seçimlerde oylar İslamköylü barajlar kralının ilinde Turgut Özal'a kaymıştır, ne haber? Demek bir zamanlar hemşerim dediklerinin yerine pekâla yeni bir gözdeyi bulup koymasını biliyorlardı.

Olaylar kızıştığında ikide bir başkent dışında soluklanmasını bilmem neyle yorumlamalı? Eski deneylerimiz eğer bir işe yaramıyorsa yenilerini edineriz. Yenileri de eskileri pekiştirecektir.

arşiv konuşuyor

Sıkışınca kendini taşrada bulurdu

Çok partili demokratik yaşama girdikten sonra, partiler birbirlerini kıyasıya eleştirmeye başlamışlardı. İktidardaki Demokrat Parti de siyaset bakımından sıkıştığında demokratik hak ve özgürlükleri kısardı. Zamanla muhalefet bu kısıtlamaları, başkentte Adnan Menderes'i sıkıştırarak aşmaya çalışırdı. Adnan Menderes de her sıkıştığında başkentten kaçar, soluğu dışardaki toplantılarda alırdı. Ya bir temel atar, ya bitmiş bir yapının kurdelesini keser, o da yetmezse her şeyi vaat eden nutuklar söylerdi. Adnan Menderes, böyle bir kaçışta kalabalık arasında görülüyor.

ANKET DEFTERİ

Özcan Köknel

Daha da iyi olmak isteyen bir bilim adamı

Özcan Köknel 1928 yılında İstanbul'da doğdu. İlk ve ortaokulu Anadolu'nun çeşitli kentlerinde okuduktan sonra, Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. 1945-51 yıllarında okuduğu tıp fakültesini bitirdikten ve askerliğini yaptıktan sonra bir yıl SSK'da çalıştı. 1954 yılında asistan olarak İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü'ne girdi ve tüm meslek yaşamının aşamalarını bu çatı altında tamamladı. Evli ve iki çocuk babası olan Prof. Özcan Köknel, ruh hekimliğinin kendisine zorunlu olarak kazandırdığı bir alışkanlık olarak "Kaba kuvvete dönük olmadıkça bütün hataları bağışladığını" söylerken şunu da ekliyor:

"Bana fizik kuvvetiyle kastedenler için bile hoşgörmeye yakın bir tutumla 'acaba aklından bir zoru mu var' diye düşünmüşümdür. Ama şükür ki, bu da çok sık gelmedi başıma."

Köknel'in yerli ve yabancı 200'e yakın araştırması, 10 tane de kitabı var.

Sizce en büyük mutsuzluk nedir? *İnsanın gelecekten hiçbir beklentisinin olmaması, hiçbir amaç taşımaması.*
Nerede yaşamak isterdiniz? *İnsanların önyargılı olmadan karşılıklı birbirlerini tanımak ve dertlerine ortak olmak üzere iletişim kanallarını açık tutma çabasını gösterdikleri bir çevrede.*
Sizce yeryüzünde gerçek mutluluk nedir? *İnsanın kendi yeteneklerine göre, kendisini gerçekleştirebileceği bir ortamı bulması.*
Hangi hataları bağışlarsınız? *Fizik olarak bana yönelmemiş -kaba kuvvete dönük olmayan- bütün hataları bağışlamak, 30 yıllık ruh hekimliğimin getirdiği bir alışkanlık.*
Edebiyatta en sevdiğiniz kadın kahraman? *Yakından incelemek fırsatını bulduğum Ayla Kutlu'nun Cadı Ağacı romanındaki "Kasap Nilufer".*
En sevdiğiniz tarihi kişilikler? *Atatürk, Abraham Lincoln.*
En sevdiğiniz yaşayan kadın kahramanlar? *Thatcher.*
En sevdiğiniz besteci? *F. Lizst.*
Bir erkekte en çok hangi özelliklere değer verirsiniz? *Davranışlarını, erkeksi özelliklerini ayrıca vurgulamadan ayarlaması.*
Bir kadında? *Kadınlığından gelen güzelliklerini yansıtmak için aşırı bir çabaya gitmeden, başkalarının kendisindeki değerleri anlaması için fırsat vermesi.*
En sevdiğiniz uğraş? *Öncelikle işim, sonra kitap okumak, bir şeyler yazmak, yürümek, spor yapmak.*
Kimin ya da kimlerin yerinde olmayı isterdiniz? *Dünyada etkinliği olan bir buluşun sahibi olmayı isterdim.*
Başlıca karakter özelliğiniz? *İnsanlara elden geldiğince art niyetsiz yaklaşmak.*
Dostlarınızda en çok değer verdiğiniz özellik? *Benim rahatça konuşabileceğim ve beni de rahatça eleştirebilecekleri bir karşılıklı alışverişin, kırılmadan ve küskünlük olmadan yürütülebileceğine şiddetle inanmış olmaları.*
En büyük yanılgınız *Yanıtlaması zor bir soru. İnsanın bütün yaşantısını inkâr etmesine yol açabilir.*
Mutluluk rüyanız? *Sağlığımın, çalışmam ve bazı amaçlarıma ulaşmam için elverişli olması.*
Sizin için en büyük felâket ne olabilirdi? *İstediklerini elde edemeyecek şekilde çevre tarafından sürekli engellenmek ve kaygı içinde yaşamak.*
Ne olmak isterdiniz? *Daha iyi bir bilim adamı olmak isterdim.*
En sevdiğiniz renk? *Turuncu.*
En sevdiğiniz çiçek? *Gelincik.*
En sevdiğiniz kuş? *Serçe.*
En sevdiğiniz yazar? *Yaşar Kemal, Atilla İlhan.*
En sevdiğiniz şair? *Eskilerden Cahit Sıtkı Tarancı, yenilerden Sabahattin Kudret Aksal.*
Yaşayan erkek kahramanlarınız? —
Tarihte en takdir ettiğiniz kadın kahraman? *J. Dark. Ruh hastası olduğu halde bir toplumun kaderini değiştirdiği için...*
En sevdiğiniz isimler? *Gül, Alpin.*
En nefret ettiğiniz şey? *İki yüzlülük.*
Tarihte en nefret ettiğiniz kişiler? *Diktatörlüğe özenip toplumlarını sefalete götürmüş kahramanlar.*
Hayran olduğunuz askeri başarılar? *Dumlupınar, Preveze.*
Hayranlık duyduğunuz reformlar? *Türk Devrimi, Fransız Devrimi, Rönesans.*
Hangi doğal yeteneğe sahip olmak isterdiniz? *Büyük bir tiyatro oyuncusu olmak isterdim.*
Nasıl ölmeyi isterdiniz? *Hiç haberim olmadan, ölümü hiç beklemediğim bir sırada.*
Şu andaki ruh haliniz? *Bir önceki sorudan sonra bu soruya yanıt vermek kolay değil ama, fiziksel bir sorunumun olmadığı ve belli amaçlarım olduğu için kendimi mutlu hissettiğimi söyleyebilirim.*
Yaşam ilkeniz? *Hayatta hiçbir şeyin çalışmadan ve çabalamadan elde edilemeyeceği.*

Avrupa'da Pasifik kâbusu

Fransız Endüstri ve Araştırma Bakanı: Yeni bir coğrafya doğuyor.

Hollanda Dış Ticaret görevlisi: Avrupa Pasifik tehdidini karşılayacak durumda değil.

IBM'in New York'taki kıdemli Başkan Yardımcısı: Avrupalı silkin ve ayağa kalk.

Merkezinde Avrupa'nın yeraldığı alışılmış dünya haritası değişiyor mu? Pasifik havzası önümüzdeki dönemde dünyanın merkezi olma yolunda mı? Son yıllarda çok tartışılmakta olan bu soruları çeşitli yönleriyle ele alan Scott Sullivan imzalı bir yazıyı 7 mayıs 1984 tarihli Newsweek'ten özelleyerek aktarıyoruz.

Ronald Reagan'ın Çin'e yaptığı yolculuğun kozmik niteliği bir yana, o yöne seyahat etmesi bile son zamanlarda Avrupa'da yüksek sesle dile getirilmeye başlayan endişeleri kuvvetlendiriyor. Avrupa tam merkezde bulunurken uzak Pasifik bölgesinin belli belirsiz bir parantez gibi kenarları çevrelediği, bilinen dünya haritasının giderek çağdışı kaldığı kuşkusu büyüyor. Avrupalı bilim adamları ve politikacıların gözleri önünde Pasifik'in merkezi tuttuğu; Avrupa'nın Asya kıtası üzerinde küçük ve uzak bir fazlalık gibi göründüğü yeni bir dünya haritası canlanmakta. Fransız Endüstri ve Araştırma Bakanı **Laurent Fabius, "Yeni bir cografya doguyor"** diyor. Fransız haber dergisi **L'Express** mart sonunda, **"Pasifik ve Dünyanın Yeni Ekseni"** başlıklı bir kapak haberi yayınladı. Kitapçılar, **"Asya Yürüyüşte", "Japonya Avrupa'ya Karşı", "Dünyanın Yeni Merkezi: Pasifik"** gibi başlıklar taşıyan kitaplarla dolu. Avrupalı bakanlar neredeyse her hafta Bangkok, Seul ve Kanton'a yollanıyorlar. Nisanın son haftasında Batı Alman Hükümeti Tokyo'da 20 milyon dolarlık (şimdiye kadar yaptıklarının içinde en büyüğü) bir endüstri fuarı açtı. Paris merkezli Uluslararası Jeopolitik Kurumu, mayıs başında tüm dünyadan üst düzeyde 400 profesör ve politikacıyı **"Pasifik'in Meydan Okuması: Batının Umutları ve Korkuları"** konulu üç günlük bir konferans için topladı.

AB!D'nin endişesi

Avrupa'nın Pasifik saplantısı bir ölçüde Amerika'nın son zamanlarda Japonya'nın teknolojik ve ticari rekabetinden duyduğu endişeyi yansıtıyor. Bu saplantı 1960'larda Avrupa'yı saran, Avrupa'nın endüstriyel ve mali bağımsızlığını ABD'nin tehdit ettiğine dair korkuları da anımsatıyor. Ürkütü duyan birçok Avrupalıya göre 1980'lerin Pasifik tehdidi basit iktisadi kaygıları aşıyor. Üstelik ABD tehdidinden çok daha tehlikeli görünüyor. Bu tehdit dünya ağırlık merkezinde kalıcı bir değişikliğe yol açarak; Avrupa'nın bir kenarda kalması potansiyelini taşıyor. Bu endişelerin ardında ABD'nin Avrupa'daki geleneksel müttefiklerinden uzaklaşarak, dikkatini giderek Pasifik Havzası üzerinde topladığı düşüncesi yatıyor. Avrupalı aydınlar yıllarca Amerikan nüfuzunun Batıya doğru kaymasına hayranlıkla baktılar. Şimdi ise Amerika'nın Pasifik ülkeleriyle yaptığı ticaretin Avrupa ile ticareti aşmasını ürkütü ile izliyorlar. Hayati olan güvenlik alanında bile Pentagon'un, uzun zamandan beri bağlı olduğu, bir tehlike hâlinde Pasifik'e yerleştirilmiş kuvvetlerin otomatik olarak Avrupa'ya kaydırılmasını öngören stratejiden giderek ayrıldığı anlaşılıyor.

İstatistiklere bakılırsa, Avrupalıların endişe duyacakları çok şey var. Kaliforniya da dahil olmak üzere Pasifik çevresi ülkeleri yılda 2 trilyonluk GSMH'ye ulaştı.

1960'larda Avrupa yılda yüzde 4'lük bir gelişme oranına sahipken, bu oran Pasifik ülkeleri için yüzde 10'du. Şimdi ise Pasifik ülkelerinin gelişme hızı yılda yüzde 5.5 oranındayken, Avrupa'nınki yüzde 3'ün altında. Japonya, son yılların hızla gelişen ülkeleri Güney Kore ve Tayvan'la birlikte tekstilden bilgisayara kadar uzanan endüstrilerde Avrupa'nın dünya pazarından büyük paylar kopardı. Gerek ABD, gerekse SSCB Pasifik'te güçlü deniz kuvvetleri kuruyorlar. Buna karşılık Fransız Generali **Pierre Gallois**'nin dediği gibi, **"askeri anlamda"** Avrupa bu bölgede mevcut değil.

Topluluk

Çoğu Avrupalılara göre daha da rahatsız edici olan, geniş ve çok farklı niteliklere sahip Pasifik bölgesinin bir gün kendisini nüfuzlu bir **"topluluk"** olarak düzenleyebileceği. Şu ana kadar Pasifik Ekonomik İşbirliği Konferansı gibi resmi çabalar alçak gönüllü ve sınırlı bir düzeyde kaldı. Ancak gittikçe büyüyen bir bölge zihniyetinin belirtileri şimdiden görülüyor.

Örneğin Avustralya son 10 yılda ticari ilişkilerini İngiltere'den çok Pasifik'te komşuları ile kurmaya başladı. Malezya Japonya'yı batıya, güneydoğu Asya ülkelerine bakmaya zorluyor. Japon Başbakanı **Yasuhiro Nakasone** Çin, Kore ve diğer Asya ülkeleriyle köprüler koruyor. Kore Maliye Bakanı eski yardımcısı **Hahn-Been Lee**'nin dediği gibi **"Pasifik'te halen belirsiz ama gerçek bir topluluk bulunduğu duygusu doğmakta."**

"Silkin ve ayağa kalk!"

Bu açık meydan okumaya karşın Avrupa'dan henüz tutarlı bir yanıt yok. Geçtiğimiz nisan ayında Paris'te yapılan Pasifik havzası seminerinde Asyalı konuşmacılar bölgedeki dinanizmi anlatmak için art arda söz aldılar. Avrupalılar ise yakınmaktan öte bir şey yapmadılar. Örneğin Hollanda Dış Ticaret görevlisi **Fritz Bolkenstein**, Avrupa'nın iç ticaretinin bölünmüş olması ve ekonomilerinin refah devletinin getirdiği aşırılıklardan doğan sıkıntılar nedeniyle Pasifik tehdidini karşılayacak durumda olmadığını söyledi. IBM'in New York'taki kıdemli başkan yardımcısı Fransız **Jacques Maisonrouge** bu sızlanmalar üzerine dayanamayarak patladı: **"Bütün bunları dinledikten sonra yalnızca şunu söylemek istiyorum; Avrupa, silkin ve ayağa kalk!"**

Avrupalı ne yapmalı?

Avrupalıların yapması gerekli şeylerin en az bazıları şimdiden belli. Pasifik havzasından gelen yeni ürün seliyle başa çıkabilmek için Avrupalılar artık köhneleşmiş bir üniversite sistemini terketmek; Avrupa pazarını bütünleştirmek; yatırımları cesaretlendirmek için yeni yollar bulmak; herşeyden önemlisi, Avrupalı rakip firmalar arasında işbirliğini ilerletmek zorundalar. Fransız **Laurent Fabius, "Tek başına hiçbir ülke Pasifik tehlikesiyle başa çıkamaz"** diyor. Avrupalılar Uzak Doğu pazarlarında ürünlerini satabilmek için daha çok çalışmak, Doğu dillerini öğrenmek, hiç yoktan büyük perakende satış ağları kurmak ve son olarak da sömürge dönemi zamanında Avrupa-Asya ilişkilerini zahirleyen önyargıları terketmek zorunda olduklarını bilincine varıyorlar yavaş yavaş.

Avrupa'daki hükümetlerin ve işadamlarının bu yönde çabaları hızlandırdıklarını ilişkin belirtiler var. Avrupa kamuoyunda şu anda sürmekte olan Pasifik tartışması bu belirtilerden biri. Diğeri ise resmi ve özel görevlilerin Asya başkentlerini kendi gözleriyle görmek için oralara hücum etmeleri. Eski Fransız Başbakanı **Raymond Barre**'in dediği gibi **"Pasifik modası"** şimdi tam revaçta. Ama böyle kısa ömürlü ani bir moda rüzgârı; derin bir tarihi akımla başa çıkmak için yeterli olamaz. Eğer Avrupalı kâhinler haklı ise, Pasifik önlenemez bir şekilde dünyanın merkezi olmaya doğru ilerliyor ve Avrupa dışarıdan izleyen bir seyirci durumunda kalma tehlikesiyle yüz yüze!

Dünya haritalarında "merkez" olarak görünen Avrupa'nın yerini giderek pasifik bölgesi alıyor.